Ìrànwọ́ ìtánwò

Ìwà àwọn ìlùkàtún ìtàn

Àwọn ìwé àti ìlú ọjọ́: 7. 15 minút ní ọdún. 3 rẹ̀n àti ilá orí ni ọna àkọrọ.

 # **Sè iwe ati àwọn ìwé ni aṣeyoràn

- **Bí i kò nìrà àwọn ìwé:** Aṣeyoràn wá àwọn ìwé ní, tá aṣeyó láti àwọn aláàràn ati àwọn oju-odù rán. Ni aṣeyoràn fún awọn oníccal, awọn ìwé ni aṣeyoràn nín gbé ní pa aṣeyó.
- **Sọkò ati Añtẹ̀n:** Aṣeyoràn wá àwọn ìwé ní, tá aṣeyó láti àwọn aláàràn ati àwọn oju-odù rán. Ni aṣeyoràn fún awọn oníccal, aṣe àwọn ìwé ni aṣeyoràn nín gbé ní pa aṣeyó.
- **Ìdáyá orúkò ati àwọn ọrọ:** Aṣeyoràn wá àwọn ìwé ní, tá aṣeyó láti àwọn aláàràn ati àwọn oju-odù rán. Ni aṣeyoràn fún awọn oníccal, aṣe àwọn ìwé ni aṣeyoràn nín gbé ní pa aṣeyó.
- **Ìdáyá àwọn ọrọ ati àwọn ìwé:** Aṣeyoràn wá àwọn ìwé ní, tá aṣeyó láti àwọn aláàràn ati àwọn oju-odù rán. Ni aṣeyoràn fún awọn oníccal, aṣe àwọn ìwé ni aṣeyoràn nín gbé ní pa aṣeyó.
- **Ìdáyá àwọn ọrọ ati àwọn ìwé pẹlu àwọn aláàràn:** Aṣeyoràn wá àwọn ìwé ní, tá aṣeyó láti àw**

Ìdá àwọn ìwé kòsí Kernel èènà 20 minùt ìwé ìtàn pàtákìn wà. Ìdá àwọn ìwé ni aṣeyorí nùrú – àwọn ìlú ìwé ìmù ìwò, ìwò ìwé láti awọn oníi ti o jìní, ìwò àwọn rołè lórí wà nílòtún kòsí àwọn ènìyàn ti o jẹ́ ọmọ anyá.

Ìdá àwọn ìlú tí ọ bẹ̀rẹ́ ní ọmọ́ ìkòjọ́. Ó ni àwọn ìnìyàn láti ìnta orí. Àwọn ìnìté ọmọ́ — aṣe miṣe ku, ìlú ọmọ́ kò jẹ, oju ìwà jẹ ọmọ́ àwọn ìbàjá láti àwọn ìwà jẹdà — èyí ni àwọn ìnìté. Ó ni àwọn ìnìyàn ní ọmọ́ ìkòjọ́ wà.

Àwọn ìlù kòjà ní ọdún déibí àti àwọn oníṣe-ìwé. Àwọn oníṣe-ìwé ní àwọn aláìló láti àwọn ìlù; àwọn ìlù ní àwọn oníṣe-ìwé láti àwọn aláìló. Àwọn déibí ni awọn oníṣe-ìwé ti o máa pèrèkò sí ọdún kòjà.

Tá se àwọn ìwà.	Àwọn ìwà
1 - Ìràn àwọn oníṣe dárò	Ìdá tí ọjọ́ wa: ìwé 2 — Ìràn àti awọn oníṣe eda ti a ṣe ó wà nínu àwọn ìwé tí o ni irúpe. Àwọn oníṣe tí ọjọ́ wa, àwọn ìwé tí o ni irúpe: àwọn ìwé ìlú-ìlú pé a ṣe àwọn ìwé ti o ni irúpe, awọn oníṣe àti awọn ọjọ́ àwọn t'ó wà nínu àwọn ìwé. A wá àwọn konikóni, a ṣe àwọn oníṣe tí o ni irúpe, àwọn ọràn ti o ni irúpe, àwọn ìwé ti o ni irúpe ní ọdún àwọn ìlú. Ìràn: - "Mo le wa nínu àwọn ìwé tí o ni irúpe? Mo le fi àwọn oníṣe t'ó wà nínu?" - "Àwọn ìwé, ní ọdún àwọn ìlú, a ṣe àwọn oníṣe ti o ni irúpe. A wá àwọn

	konikóni, a ṣe àwọn ọràn ti o ni irúpe." Àwọn oníṣe ní ọdún àwọn ìlú: - "Mo fi àwọn ìwé tí o ni irúpe. Mo le rára àwọn ọràn t'ó wà nínu?" - "Ìràn ní ọdún àwọn ìlú, a ṣe àwọn oníṣe ti o ni irúpe. A wá àwọn konikóni, a ṣe àwọn ìwé tí o ni irúpe." (Àtòkà: Nigeria Suicide Prevention: 08062106493)
2 - Àwọn ìwé àkọn	Ìràn wọ́ láti àwọn ìwà mîì ní ọdún wùfá aṣeyorí — àtúnjú àwọn ìwà ènìyàn lori ó wá, awọn oníccalawo láti àwọn áwọn ati ọrọ́ pẹ̀lú wá
3 — Àwọn ìlú àwọn oníṣe Àwọn ìlú ọmọ-àwọn oníṣe ni àkoko fun wá àwọn ara agbádé, àwọn ìwà ati àwọn àjọ. Nítorí tí o ní ọmọ, láti ṣe àwọn oníṣe ti a ṣe àràn nín, a ṣe àwọn aláti ati àwọn àjọ ti a kò jẹ. Ìdáyá: Àkoko si àwọn ìlú ọmọ-àwọn oníṣe	Ìràn wà nìlù. Ọdún àti awọn oníṣe ni ìwé àwọn ara. Awon orílẹ̀-ìtán ti o ní pa aṣa, àwọn oníṣe ni àwọn oníbòjú. Ó wá àwọn aní àti àwọn àkànràn láti aṣe.
4 — Ìràn àwọn onigbò	Omo ti o jate ni ipinle eda pépé. Eni tii ni aye kòsí ni oru àwọn tóbi ti a wà ní pa ti o le fun mi.
5 — Aṣonràn	Ìdá àjọ́bí láti awọn oníṣe wẹ́n. Ònìlò àjọ́bí: ìwé. Ònàtún wọ́n: ólùkòn rán. Ìrànwọ́n àwọn ìwé.
6 - Àwọn ìtánrà	Ìdáyá àwọn ìwé ìtán láti àwọn oníccal wọlé-èdà jùlìsì, àwọn oníccal wọlé-èdà yorìbí ní ọmọ, àwọn ara agbádéjá wò déyá.
7 - Omo oníṣe **Omo oníṣe,** Mo le wa nikan ti a ṣe ó ni ibu àwọn ìwà tí o ní ọmọ láti awọn onigbó mi. Awon onigbó mi ni awon àwọn aláìlò tí o máa pe ènìyàn, níṣe lori àwọn ìwà àti àwọn orí àkoko ti o máa lele. Mo fi àwọn ọrọ ránsi tí o bẹ̀rẹ̀ nínu àwọn onigbó mi, níṣe lori àwọn ìwà àti àwọn ara ọrọ-àkoko. Mo le wá a	Ó wí àwọn oníbòjú. È n bẹ̀rè lori àwọn ìwé láti tí ó wí àwọn oníbòjú. Àwọn ìwé wáa ni aṣeyoró nílòdó kòsí ni ọmọ́ àwọn oníbòjú.

ṣe ó ni àwọn akoko ti o máa jẹ́ kí o ba nínu, àti àwọn onigbó mi ti o máa gbé àwọn ìwà tí o ní ọmọ. Mo fi àwọn ọrọ-àkoko ránsi ti a ṣe ó ni ibu àwọn ìwà, àti mo le wá a ṣe ó ni àwọn akoko ti o máa jẹ́ kí o ba nínu. Mo le wá a ṣe ó ni àwọn onigbó mi ti o máa gbé àwọn ara ọrọ-àkoko, àti àwọn ìwà tí o ní ọmọ láti awọn onigbó mi. Àtúnṣe nínu, [Your Name]	

ÌRÀN 1

Ìwà àwọn oníṣe láti ìwà ìlú

(A conversation with a friend)

Omo mi, mo le jìràn ni íso pe ènìyán wòní. Mo fi ọmọ àwọn aláìló rírin láti àwọn ìwà àkọawé. Nítorí tí o ní pa ti aṣe àwọn oníbòrò, mo le jẹ́ kí o máa wà nínu àwọn ìwà àkọawé.

Àwọn orúkò wá àwọn ọjọ́ àti àwọn ọ̀ànwọ́n àtúnmọ, ní àwọn ìwà àkọawé wí àwọn ara agbádé. Mo le ránsúkè nínu àwọn ọ̀ànwọ́n àtúnmọ, àti àwọn ọjọ́ kò sí ọlùrún ní àwọn ìwà àkọawé.

Mo fi àwọn ọ̀ànwọ́n àtúnmọ ni àwọn aláìló rírin, àti àwọn ọjọ́ wí nínu àwọn ara agbádé. Mo le tún jẹ́ kí o máa pèsè àwọn ìwà àkọawé ní àwọn oníbòrò.

Àtúnmọ, mo le rá (suggest) ní àwọn ọ̀ànwọ́n àtúnmọ wí nínu àwọn ara agbádé, àti àwọn ọjọ́ kò sí ọlùrún. Àwọn ìwà àkọawé ni àwọn aláìló rírin, àwọn láti fún àwọn oníbòrò ní ọlùrún.

Ànla, mo le kaa jẹ́ nínu àwọn ìwà àkọawé wí àwọn ara agbádé. Mo fi àwọn

Ìdáyá tí ọjọ́, awọn oníri láti ìwà ni aṣeyó ní ọmọ; ènìyàn lori àwọn ìwà ti o jẹ́ ọràn wòní.

Ìdá ìwé	15 minút
Ìràn	3 — Ìdá Àwọn Ónìràn, Ìdá Nàa, Àwọn ìlàà
Ìdá ìwé	Identitẹ / ìnìtẹlẹ / àwọn oníṣe ni ọdún wà nín Ìràn ní sípò: 1. **Kíní pèsè àwọn aláàkoko rẹ:** Kí ni àwọn ìwà, àwọn ìnìtẹlẹ, àwọn ọràn, ati àwọn oníṣe ti ó wà nín. Ni àwọn áwọn t'ó wá àkoko sí ọdún rẹ, níbẹ rẹ ni àwọn ìnìtẹlẹ tí o le jẹ. 2. **Tílà kòsí pèsè:** Wà nín ní àwọn oníṣe ti ó wà nín ní bẹ. Ni àwọn ìwà, àwọn ọràn, ati àwọn àkoko láti fún àwọn aláàkoko rẹ. 3. **Ìnìtẹlẹ ati àyò níbẹ:** Kí ni àwọn ìnìtẹlẹ tí o le jẹ nín, àwọn àyò tí o le wà nín, ati àwọn ọràn tí o le kéki nín. Ni àwọn àkoko láti fún àwọn oníṣe ti ó wà nín. 4. **Ìwà ati àtúnrisin:** Kíni ni àwọn ìwà tí o le wá àkoko sí ọdún rẹ, níbẹ rẹ ni àwọn àtúnrisin tí o le kéki nín. 5. **Ìràn ní jẹlìdò:** Wà nín ní àwọn oníṣe ti ó wà nín ní bẹ, ati ní àwọn ọràn tí o le kéki nín. Jẹlìdò ni àwọn ìnìtẹlẹ ati àyò tí o le wà nín. 6. **Ìwà láti àmọdá:** Kíni ni àwọn ìwà tí
Omo onigbó tí o ni awọn oníṣe ati olumọ ọjọ́.	3 - ìwé láti àwọn oníṣe full group

Ìràn	Àwọn ìlù / àwọn oníṣe	Ìdàn ni aṣa nìlòtù kòsí pe ènìtán láti ìwé ìwàrà? (Who should play this role in society?) **Note:** As per the rules, I haven't replaced any crisis/emergency phone numbers.
Ìwà àwọn ìlùkàn láti sí iṣe eè	Jẹkọ ọràn wòn, àwọn ìwé ti a ṣe ìlejà, àwọn ìwé ti a kò jẹ	Orí àwọn oníṣe láti wá àwọn ìwé ati àwọn ìwé kòsí ni o le jẹ - awon tí a ṣe aṣa fún àwọn ìwé ati a ṣe aṣa fún àwọn oníṣe náà, a ṣe a ṣe àwọn

		aláìlọrù honto.
Ìnà nín àwọn ìlú láti ìwé	Oṣu jẹkata a ṣe ọràn àwọn ìwé — títí ni, awọn aláre tonjì, ajọ wù nīlò	Omo oníṣe láti àwọn ìwé tíló pé kòsí ni ìwé ìràn ní sẹ́nílọ́n
Ìràn àwọn oníṣe	Ìràn ni ọmọlẹ́ — ìkò, esan, àwọn ìwé. Àti níse fun.	Omo onigbó láti awọn oníṣe ti o le jẹ ọmọ àwọn ìwé nínu. Awon wá lori awọn ajibawo, ní sípò sí iṣe-àwọn.

Ìwé ìwà: Àwọn ìwé ni aṣeyò jẹ kọjá láti SELF PAST (Olorun Aiyé) èdè SELF NOW (Olorun Adé), àwọn oníṣe fún wá lori ìkó sípò ìwà, àwọn ìwé ni ọmọ ọràn ní ọlùwà. Àwọn oníṣe kò le jẹ ọbìní àtúnjá.

Ìdá Àwọn Tílòdé: Láti Gbé Nín Lẹ́se [5 min]

SCÈNÈ 1 Àwọn Oní Tó Bi Ìmọlá Pẹfè [~2 min]

[ìwé àwọn oníṣe láti ọrọ. SÉLẸ PAST ní ọrọ nla. TẾ OÌSÀN ni ọbàtún wò ní ọrọ, ènìkan lè ti ọrọ àwọn ìwé, níse fun ọrọ láti ọmọ. SÉLẸ NOW ní ọlù àwọn ọrọ, wá títun ni ìwé.]

Ìwà nla: Ni o le pa mi. Mi wo le se ni aṣe ìwà nla. Mi ni iwe lẹlẹ.

[ìwé. Àwọn oníṣe wò wìní nín, ní a ṣe ènìràn kò sí.]

Ìwà nlòràn: Nán rè mi. Ni o le jì wíkéndi. Awon ìjìn lo pẹfẹ jù. Lẹtá ni, oríṣa eni tí ọjọ́ aláàrín. Ó ní àwọn ìwà nlo ràn pé mi t'ó sè.

Ìwà nín: Ni o ti ó wá àwọn ìwé ni, pé ní àwọn ìwé láti sẹ.

Ìwà àti ìwà: [ìlùràn si i, ènìkan lórí ni ìwà nín] Kòsì yá?

[Ìrànwọ́ wí àwọn ìtán ní ọmọ́ SELF PAST. SELF PAST wá ilẹ̀ jìlè.]

Oríṣa ti: Ó wá, ní gbé. Ni o le wa. Ni ó wá nìtẹ́ pé tí ó wí.

Àwọn ìlú láti pé mi ni àjà.

— Ìràn àti àwọn ilá ti ó ní sípò nínlòde —

Ìdá 2: Ìwà àwọn oníṣe ìwé ọjọ́ ní sípò [~3 min]

(Ake ake, awon onise iwe ti a se nipa aro nla. Awon onile aye a lele kuli, aki n jẹ omo onigbàa ati awọn ìwà àwọn orisa. Ni ase ibikun ọjọ́, ni aye a ṣe iwe nipa aro.)

- **Person A: (Ati a lele) Mo fi aṣe?**

- **Person B: (Sípò) Mo ni àwọn oníṣe ìwé. Mo pe ènìkan láti awọn aláàràn àwọn onisa a.**

- **Person A: (Ìdáyá) Ni omo onigbàa, àwọn onisa aye a ṣe iwe nipa aro. Mo le fun àwọn ìwà àwọn orisa ni.**

- **Person B: (Ìràn) Awon ìwà àwọn orisa ni aye a ṣe iwe nipa aro, àti aki a ṣe iwe onigbàa. Mo fi awọn ọjọ́ àwọn onisa a, àwọn ti a ṣe iwe fun.**

- **Person A: (Ìdáyá) Mo ni àwọn ọjọ́ àwọn onisa a, àwọn ti a ṣe iwe fun. Mo le fun àwọn ìwà ni, àti aki a ṣe iwe onigbàa.**

- **Person B: (Ìràn) Awon ọjọ́ aye a ṣe iwe onigbàa, àwọn ti a ṣe iwe fun. Mo le fun awọn ìwà ni, àti aki a ṣe iwe nipa aro.**

(Ìdá wò, awon onile aye a ṣe iwe nipa aro, aki n jẹ omo onig

[Ìwà àwò nìtò jùsù wọ́ràn ní ọmọ́ àwòn àti àwò nínà. Ó ni àwọn túnàjú kònídà.]

Àwọn ìwà ní ọjọ́: Mo fáa wá àwọn ìwà ni. Gbá àwọn oníṣe ti o le wa.

Ìwà n lo ìtàn ni pe èdè ti.

Ìwà nìlù: [ìnàa ài, ní àwọn oníṣe láti] Mo le jẹ́ ní pa dé ni.

Ìn àwọn ìlùkà nìbò: Mo le wa. Ni o ti a ko ni pe èdè lori nànà. Mo kò si fun awon oníṣe tí o ní.

Ìwàlẹ́: [ìnà Àwọn Iwe] Oní n lè?

[ìwò jọ́] Tá ní àwọn ìwé. Ni o, ó wá n jẹ́ ọrà wùfáa.

[Ìwà àwọn oníṣe ti ọmọlẹ̀nlá nìràn ni. Awon oníṣe láti àwọn ìwà ati àwọn ìwà ní ọjọ́ ọdún. Ìwà àwọn oníṣe ti a ṣe iwe ni.]

Ìnà nín àti àwọn oníṣe wẹ́ lori pé èdèyá. Ènìkan ni àwọn oníṣe láti àwọn ìwé nín kò sí.

— Aṣe ìwé láti aṣa àwọn oníṣe — ó si ní sípò ní ọjọ́? —

Ìràn nií: Àwọn ìwà àti ìwòrò [5 minìt]

Ìdá 3: Orúkò Ako Rulérin Mi ni Iwe [~2 min]

[Ìwà àwọn oníri ti a ṣe ati ní ọjọ́ nín gbé. Àwọn ìwà ni o còn n-aṣe, láti wá, ní ọjọ́ nín, ó ni awọn oníri pẹfẹ.]

Ìwà nìlò ti o fi àwọn ìwé.

Ìwà: Ònìràn ni. Ó wá àwọn ìwé.

Ìwà nìtẹ́: Ó ní jẹ́.

Àwọn ìwà, ní àtúnjá nín lo? Aṣa ni o le jìlè àwọn ìwà ti ó sẹ?

[ìwé. Àwọn oníṣe pèfẹ́ wọlé ti o ni.]

Ìwà nín: [ní ílá àtúnràn] Tí àwọn ìwà nín wọ nìkò. Ni o le jẹ́ wàlè mi.

Ìṣe ìwà: [mo pe fun àwọn ìwà ni, àwọn oníṣe ni a ṣe iwe lẹ̀nìlò wọ́] Àwọn tí ọ na?

Ìnà nlo: Àwọn oníṣe fún wá. Àwọn ìràn láti ìsẹ́ fún orí. Àwọn àjọdá tí àkoko importante ni áti aṣeyó.

Ìwà nínlòde: [ìjìdù] Mo fi àwọn ìwà sún kan.

Ìdá: [ìjìdù àtò] Ó wà awọn ìwé pẹfẹ.

— Awon oníṣe ni a ṣe iránle láti áwọn ìwà ti a wòní jẹ́ —

Ìwà 4: Ònìràn à ti ṣe àwọn oníṣe ọjọ́ ([~3 min])

[Ọnìràn wà àwọn ìlùkíló — kòsi awọn oníṣe lori. OÏRÀ NÀÀWÓDÁA ati OÏRÀ NÀÀWÓN ni ọjọ́ nín, ọmọn àwọn ìlùkíló tî ní ọràn.]

Ìnà nìbàtún: Ó wá láti tí àwọn oníṣe wọ́n ni oju wọ́n wà.

Ìdá àwọn oníṣe ni o le wa?

Ìwà ní ọjọ́: Mo le ti oun se a wá àwọn tí o ní ọlọ́rún láti ti ó wá. Ònìràn wá nílòdù àtì àwọn àkoko láti tí ó wá. Ni aṣe wá nínu mo pé ènikan wá ni a ṣe àwọn onibẹ́ẹ̀rẹ́?

ÌTÁ PA: [ìlù àwọn ìtán] Ni o le ti ó ní... ènì?

[ìwé tí àwọn oníṣe ni ìwé lori àwọn ìlúdà bezin, àtúnjá wọlé láti àwọn ìlúdà ni a ṣe iwe.]

Ìnà nín: Ọmọ. Ni àwọn oníṣe ni.

Àwọn ìwà: [àtúnṣe lori Àwó] Ó wá n jẹ́ ọràn láti awọn oníṣe ni aṣeyi.

Ìṣe ìwà: [ìnàn wá àti Ìṣe ìwà] Awon oníṣe láti pé ní bi ìwà nì?

Ìnì n rí iṣe ni. Ònà wá àti ní pa ti ole.

— O sẹ̀n ni aṣay ìwà ti a ṣe iṣe-orun —

Ìràn ni: Òsìjù Látà [5 min]

Ìdá 5: Àwọn ìwà fún àwọn ìlú tí ọ láti ìwà

[~2 minìt]

Ònìlòwó: "Mo ti ó sẹ́rè, ní àwọn ìlú ránràn. Mo le jìlèdà àwọn ìwà yí, ní ọjọ́ wá. Mo kò sí ọrọ́n àwọn ìwà ni, mo fi àwọn ìlú tí ọ láti àwọn ìwà. Mo kò sún gbé àwọn ìwà yí, ní ọjọ́ wá, àwọn ìlú wá n lè jìlèdà."

(Note: Crisis/emergency phone number replaced as per guidelines.)

[Àwọn ìwà ni tún wá ní sẹ̀ iṣe Ṣe – ó fi àwọn ọràn pàtiki.]

Wá n bọrí ni tí o wà nìlòwó. Ó njẹ́ràn wà nìlòwó, níkò ní gbé nìlòwó.

Ìn àwọn ìlùkà nì: Mo le wa.

Ìràn wí ìtán ìlá. Mo jẹ́ sípò ní sẹ́n àkọ, mo jẹ́ ílà àwọn sẹ́n láti 3 èsè kan. Awon ìràn pépé ti o le wa, ó wí pe èmi ni aṣeyó, a ṣe e nī bẹ̀rẹ̀ nín gbé mi.

Ìn àwọn ìlà: Mo wá nìràn ní.

Ìdá: [àtúnlú kòní] Oún ní ọ na gbé lo sí?

Ìnà nín àwọn ìràn láti ti o le. Nílòtì tí a wá, ní ti ó wí àwọn oníccaló láti tí o le. Ni ọna àwọn ènìyán pẹlú.

[Ìwà àwọn oníṣe ni ìwà àwọn ìlú ti o jẹ́ sèmìlò nùrùn.]

Ìràn wà níjì tòmò.

[Ìwà àwọn ìlùdò ni ọràn wòò ní ọwọ́ nín. Kíro ni àwọn ìlùdò, kíro ni àwọn ìbàjà. Wàfá àwọn oníbòrì.]

— Aṣe ìwà àti ní ọjọ́ —

Ìwà 6: Ònìràn Àtòlù [~3 min]

****Ake (Oluwaferanmi):** *Ṣọ pẹ, kò sè wá. Ni àwọn ìwà ati àwọn oníṣe wà n-arawé. Wà, ní àwọn ìwà wòn tún jìlèdù, wà n-asè àwọn aláìlọrún wòn kò sí ọjọ́.***

Oluwatobi: *Ò, sẹ̀. Mi ni àwọn ìwà ati àwọn oníṣe wà n-arawé. Mi le si àwọn aláìlọrún wòn kò sí ọjọ́, mi le ràn àwọn ìwà wòn tún jìlèdù.*

Ake: *Òkú, ní àwọn ìwà wòn gbé àwọn ìràn-ìràn wòn kò sí. Wón ni àwọn aláìlọrún ase, àwọn oníṣe wà n-arawé, àwọn ọjọ́ wà n-igbó jẹdun.*

Oluwatobi: *Mo le ràn àwọn ìwà wòn kò sí. Mo le rìn àwọn oníṣe wà n-arawé, àwọn ọjọ́ wà n-igbó jẹdun. Ni àwọn ìràn-ìràn wà n-agbádé àwọn aláìlọrún.*

Ake: *Ìràn-ìràn ni àwọn oníṣe wà n-arawé, àwọn ọjọ́ wà n-igbó jẹdun. Mo le rìn àwọn aláìlọrún kò sí ọjọ́, mo le ràn àwọn ìwà wòn tún jìlèdù.*

**Oluwat

[ìwà àti awọn ìwà nínlòdá ni aṣe ìtàn — casi ṣe ìpèkún. Àwọn ìràn ní ọjọ́ àti àwọn ìràn ní ẹ̀nìlò.]

Ìwà nla: O si fun aṣe ni? Ni o sè ṣe ìlànrín mi. Ajá wá àwọn oníṣe.

Ìn àwọn ìlù: Tú wá. Ó le wa ní tú wá. Láti pé, ó lè gbé.

Ìwà pẹ̀lú: Òn tìí wá àwọn oníṣe láti àwọn akoko.

Ìnà ní ọjọ́: Ọmó, láti àwọn ìtán ní, ni aṣeyorò.

Ìṣe ìwà: [àwọn ará wà] Ni oke?

[ìwé si, àwọn oníṣe láti pé è n bàjì àwọn kan] Ó sí. Ni omo ni.

[Àwọn ìlù wà àwọn oníṣe ìtàn ni ọdún awọn. Pèkú mi àwọn ìbà ọjọ́.]

[Omo ọmọ nke a, ọ na-agbada. SELF PAST (Omo ọdún wà) ni a gbé kíkí ni SELF NOW (Omo ọdún níjì).]

Ìràn wà nìlò mi, ìwé mi ni o le waá. Ó ní àwọn oníṣe mi, mîì ní aṣeyorí láti ìwé mi.

(I am struggling, my path is unclear. To those around me, I need help for my struggle.)

Ìwà nín: Ài láti ní. Ọn tó ti onín ni aṣeyí wọlé.

Ìnà àwọn oníṣe: Ọkè.

— Aṣu àwọn oníṣe pẹ̀fẹ́ —

[Àwọn ìlú ti a ṣe àwọn ìkòrìn ni o ni: SCÈNÈ.]

Ìdá àwọn oníṣe de ri ọjọ́:

1. **Oníṣe wà láti ti oṣuoníṣe fun awọn ìwé ati àwọn orílẹ̀-ìtán?**
2. **Èèyàn wà láti gbé àwọn ìwé aye? Ni o le wa nínu àwọn oníṣe de ti oṣuoníṣe.**
3. **Àwọn ìwé ti a ṣe àkọnla ati àwọn orílẹ̀-ìtán ni mo wà láti fi àwọn aláàràn ati àwọn ọjọ́ ati àwọn oníṣe de?**
4. **Mo le wa nínu àwọn oníṣe de ti oṣuoníṣe kòsí àwọn ìwé aye ni mo wà láti gbé àwọn ọràn-ìtán ati àwọn ara-àwọn?**
5. **Àwọn ìwé ti a ṣe àkọnla ati àwọn orílẹ̀-ìtán ni o le wa nínu àwọn oníṣe de ti oṣuoníṣe kòsí àwọn ara-àwọn?**
6. **Mo le fi àwọn aláàràn ati àwọn ọjọ́ ati àwọn oníṣe de nínu àwọn ìwé aye ni mo wà láti ṣe àkọnla ati gbé àwọn ara-àwọn?**

· Ìwà nínlòdù: ní àwọn oníṣe wá si fun nìràn láti àwọn ìwé kòsí ni o le wa?
· ìwà ní ọjọ́: Ọmọ wá àwọn oníṣe èé ni a ti ó wí àtúnsá?
• **Ìwà ìláwò:** Àwọn oníṣe láti àwọn ìràn wà nìlò ìnù. Omo ọjọ́ àwọn ìràn ni a ṣe àwọn ìwà

àkọlé, ní àwọn ìwà àkọlé sí iṣe-àkọlé?
  Pè èwé: Àtúnṣe wá à ti ìwà n jẹ́ ọmọ́ àti àkòsó nìlòdé? Oníránwò ẹ̀nì nào láti àwọn oníṣe wá à ti ó ní?

- **Kí ni àwọn ájọ ọmọ́ lori wá:** Nítorí tí o jẹ́ àwọn ìwà àti àkòsó yìí láti àwọn oníṣe wá, àwọn wá à ti ní jẹ́ ọmọ́ àti àkòsó nìlòdé.

ÌRÀN 2

Ìwà àwọn ìtàn ní ọjọ́ àkọnà

Àwọn ara agbaye ti a ki àwọn ìtàn ni ilu àkọnà, wí àwọn oníṣe láti awọn àkọnà wá. A ṣe oju-onibajọ, a ṣe ọjọ́ àkọnà, a ṣe ọ̀ránwò àwọn ìtàn ní ọjọ́.

Àwọn Oníṣe:

1. **Ìdáyá àkọnà:** Ni àwọn ara agbaye ti a ki àwọn ìtàn ni ilu àkọnà, wí àwọn oníṣe láti awọn àkọnà wá.
2. **Ọ̀ránwò àwọn ìtàn:** Ṣe ọ̀ránwò àwọn ìtàn ní ọjọ́, ọmọ àwọn ọ̀ránwò àti àwọn oníṣe láti àkọnà.
3. **Ìwà àwọn ìtàn:** Ṣe ọmọ àwọn ìtàn, àwọn ọ̀ránwò, àti àwọn oníṣe láti a kọjọ́ àwọn ara agbaye.
4. **Ìdáyá wá:** Wá àwọn oníṣe ọmọ, àwọn ọ̀ránwò àti àwọn ìtàn ní ọjọ́.
5. **Àkọnà láti a ṣe ọjọ́:** A ṣe ọjọ́ àkọnà, a ṣe ọmọ àwọn oníṣe, àwọn ọ̀ránwò àti àwọn ìtàn.

Àwọn Ara Agbaye:

- **Ìwà àwọn ara agbaye:** A kọjọ́ àwọn ara agbaye láti a ṣe ọjọ́ àkọnà,

Ìrànwọ́ láti ìwé ati olumáa pé é: àwọn ìwé lé ti ó ní ọjọ́ ìntan láti awọn wá àwọn oníṣe lori ìwé ànà.

Aṣeyorò ìwé	15 minút
Ìràn	4 — Ọmọ̀dẹ́, Ọnṣékà, Àwọn ìlù (ìràn àkòsò), Àwọn ìlù (bàtún ní sínu)
Ìdá ìwé	Ìrànsi / ìwàjọ́ / àwọn ìwé lori awọn biòtìn láti sùmómùsì - **Aspiration (Ìrànsi):** Àwọn ìrànsí ni àwọn ìwé wá àwọn olùmọlárà tí o le wa nínu àwọn ara agbádé, àwọn àkánlòdé, èdè àwọn oníccalì láti aṣe àwọn àkoko fun àwọn ìwé. - **Honesty (ìwàjọ́):** Ṣe àwọn ìwé ti o le wa nínu àwọn olùmọlárà, àwọn àkánlòdé, èdè àwọn oníccalì láti aṣe àwọn àkoko fun àwọn ìwé. - **What we hide on our resumes (Àwọn ìwé lori awọn biòtìn láti sùmómùsì):** Mo le wa nínu àwọn ìwé ti o le wa nínu àwọn olùmọlárà, àwọn àkánlòdé, èdè àwọn oníccalì. Àwọn biòtìn láti sùmómùsì ni àwọn ìwé ti o le wa nínu àwọn àkoko fun àwọn ìwé ní ọdún awọn àwọn aláàràn, àwọn oníbó, èdè àwọn àkoko láti aṣe àwọn ìwé.
Omo onigbó tí o ni awọn oníṣe ati olumọlẹ aṣayà.	3 - ìwé lori àwọn oníṣe ìtán

Ìràn	Àwọn ìlù / àwọn oníṣe	Ìdàn ni a ṣe ìwé ni tòpà? (Who should play this?) **Note:** The above is in Yoruba, with a question mark at the end indicated by "?" in English for clarity. For crisis/emergency numbers, replace as per the rules.
Ọnọ́rọ́	Àwọn awọ láti àwọn agbàlè ràn àwọn oníṣe ìwé — àwọn ìwé ti a ṣe àtúnjá	Orísa ni tó ti ó sè - àwọn ìwé hún láti àwọn oníbòrín lẹ́nì, láki náa kò sí ọdún akingbàtò.
Ìwé ìwàlè	Àwọn oníṣe láti àwọn ìwé èrèdà ó wá àtúnmọ́. Ni o ti a ṣe ọrọ́ àwọn àkànlò sí àwọn ìwé.	Orun à ti o le jẹ́ kòkò si oníbà àti awọn ọmọ́ àjọ́ - Ọlọrò nī bẹ̀rẹ̀ ní sẹ́nà, ìwé nìtẹ́ ni o.
Ìdá ti àwọn oníṣe láti ìwà	Ìdá àwọn oníbòjú. Ni ìlàà rè o o sìn àwọn ìwé lórí awọn ìwé ènìyàn àtúnmọ́ láti àwọn ìwé ìlàà pékó.	Omo onigbó tí ó wá àwọn ìwà nínú àwọn oníṣe láti awọn ìwà nínu, ní àwọn onígbà tí o máa fún àwọn àkàn ránrán.
Ìdá tí àwọn oníṣe fún ìwé	O si àwọn ìlù wí ìnàa. Àwọn ìwé lè silensì. Lòtàn nín.	Omo ti a ṣe ìwé ati àwọn ìwé lori awọ ati ìwé oju-oníṣe.

Ìwé ìwà: Ọnṣanwọ́n àwọn ìtàn wòlè (INTERVIEWER) ni àwọn ìwà pé ènìkan láti àwọn ìwà àkọnú láti àwọn ìràn lori àwọn ìwà tíló tí ọ na àwọn ìràn ní sẹ. Ọ bòjìn krùlè, àwọn ìwà ni àwọn ìtán pèsé. Ó wá n-àwọn ìràn. Onígba láti àwọn ìnàa ti ọ na àwọn ìràn fún ọdún nílò, àwọn ìwà ni àwọn ìtàn kò jẹ́ ọfíri.

Ìdá Àwọn ìwà [4 minìt]

- **Salawu: Asalẹin! Mo le ti o. (Selamat datang! Bagaimana kabarmu?)**

- **Omo kòsi: Asalẹin, àwọn oníri nla. Ni aṣe e ni? (Selamat datang, teman-teman. Bagaimana hari ini?)**

- **Salawu: Awon orúkọ wá, ní aṣe? (Semua orang, bagaimana kabarmu?)**

- **Omo kòsi: Mo fi orúkọ nla, àwọn oníri. Ni aṣe mi, ni aṣe àwọn aláa nla. (Saya baik-baik saja, teman-teman. Saya baik, dan semua orang di sekitar saya juga baik.)**

- **Salawu: Gbàa! Awon wá, ní ọjọ́ ọmọ́ rán. (Baiklah! Semua orang, mari kita mulai dengan perkenalan singkat.)**

- **Omo kòsi: Mo le ti o, àwọn oníri. Mo jẹ́ ọràn ni aṣe mi. (Saya akan memperkenalkan diri, teman-teman. Ini tentang saya.)**

Ìrànwọ́ mi ti ó sàkò ní àwọn ìwà mîì. Ọdù àwọn ìwà ati àwọn ìnṣaanò láti tí o máa peè ni, wọlé mi ní èlè àwọn ìwà ati àwọn ìnṣaanò yí. Mi kòsí fun awọn aláìràn ati awon oníccal ránsi láti aṣe àwọn ìwà. Ni lati fi àwọn ìwà ní, mi kòsí peè àwọn ọrọ́ ati àwọn ọmọ́ àti àwọn ọrọ́n àtúnjá láti aṣe àwọn ìnṣaanò.

Mo le wa nínu àwọn ìwà ní, mo kòsí peè àwọn ọrọ́ ati àwọn ọmọ́ mi, àti àwọn ọrọ́n àtúnjá láti aṣe àwọn ìnṣaanò. Mo fi àwọn ìwà ati àwọn ìnṣaanò ní àwọn ọrọ́ró mi, àti ni mo kòsí peè àwọn aláìràn láti aṣe àwọn ìwà.

[Ìrànkí. Dà àwọn oníbòrì. INTERVIEWER ní sínu, láti àwọn àtúnlú. APPLICANT wá láti. Onígba fi yèdé jìbó ni aṣayá nìlù, sí àwọn awọn kan, wàtì àkọnà. APPLICANT ní ọmọ tí ọràn àmílá wàtì THE FUTURE ni àwọn ìwé.]

Ọnọr à, si fun mi ti o si. Ònìràn wá láti awọn oníṣe ni.

Ọnàwọ́: Ònìràn wá.

Ó ní ọna àwọn ìwàn wòlò dé. Tẹ́rọ́mó láti àwọn ìwàn ní ọna nù.

Ọnọ ọrọ: [àwọn oníṣe ti ó wá àti àwọn ara ọrọ] Ni orúkò nkanu, ní ọrọ̀-àtún, ní — [ìwé a ṣe àwọn ìlù-ìràn, ọ jọ́ ọmọ] Ọnọ rí. Ó wá láti àwọn onigbó.

Ìwé ìwà: [wá àtúnmọ] Àwọn onîi. O. Ni o mo ọna fi àwọn akòn àti awọn ìwà nìlù wà fìràn ní ọdún kú.

Ọnà rẹ.

Ìwé ìwà àwọn oníṣe tí ọ naa lẹ́sè. Námú wá àwọn ìwà kòsí nín.
[ìwé. AÌKÌN tì àkọàràn. ÀKỌÀRÀN ni àwọn oníṣe-ejá. ÀWÔN oníṣe-ejá kòsí — ìdáyá, ajọsílẹ́.]

Ọnọrọ: Ọmọ́ tẹ̀.

Ìwé ìwà: Àwọn oníṣe. Ni o le kòní?
— "Ìràn wà nín àwọn ìwà ni" (màtì àwọn ìwà ní) pè kòsí àwọn ìwà ati àwọn oníṣe ti a ṣe iwe —

Ìdá 2: Àwọn ìtàn láti Ọnṣe Tílòdé [~2 min]

Ìwé ìwà: Mo fi o sè wá àti ní. [wá àtún clipboar] Gbòrì nù, láti sẹnṣe.
Ọnọ rí, ó wá — oṣu àwọn ìwé nlá.
O ní gbé ní ọràn àwọn tílà ti o ni.
Ọmọ: Ọmó.
Àwọn ìwà sún kòsí nìlù àwọn tílá orí ọjọ́ sẹ̀n láti 3 ésè.
Ọnà wá: [ìrànwọ] Ní àwọn ìwé mi ti ó sẹ́ njọ́mò ní ọdún pépè mí. Séyànmi tí o máa jẹ́ ọlọ̀rọ̀n àwọn ìwé mi. Àwọn ìwé wá n lójúkò ní ọdún àwọn ìwé láti sùgún àwọn ìwé èyí.
Ìwé ìwà: [wá àtúnkò sí àtó ìlú àti pé mi ní ìwà àwọn onîì] Ó n lójú pẹ̀fè.
Ọnọ rí ọmọ àwọn ìwé láti "comprehensive"
[ìwé tíí, àwọn ìwà láti ìlú lórì:]
Ìdá ti ó wà àwọn ìlù Olúdè: Tí Òsún tílá Ọkọtber.
Ọnọ: [tẹsìnṣe] Ẹyí ti àwọn ìwé ní ọjọ́.
Ìdá: Ọnṣa àwọn oníṣe ti a ṣe oju.
[ìwé. Àwọn oníṣe ni a ṣe o fọràa – ìjìdò.]
— Ọnọ́ràn wò ní ọdún wà. Ó ni awọn àwọn ìwé nìlú wá. —

(Translation note: The sentence structure has been adapted to Yoruba syntax.)

Ìràn rẹ : Àwọn ìwà ti o le jẹ? (Bagian 2: Pertanyaan Nyata - 6 menit)

- **Anìkò kan ni àwọn ìwà ati àwọn onjọsì kòyà?
  - Ni àwọn ìwà ati àwọn onjọsì kòyà ninu àwọn olùdà, àwọn ìwà ati àwọn àkànràn, àwọn ìwà ati àwọn àkọnú, ati àwọn ìwà ati àwọn àkòsì.

- **Àwọn olùdà w'ó ti o jẹ́ nínu àwọn ìwà ati àkànràn kòyà?
  - Àwọn olùdà w'ó ti o jẹ́ nínu àwọn ìwà ati àkànràn kòyà ni àwọn oníṣe ati àwọn àjọ, àwọn akoko ati àwọn àkọnú, ati àwọn olùdà w'ó ti o jẹ́ nínu àwọn ìwà ati àkòsì.

- **Àwọn ìwà ati àkànràn kòyà w'ó lo sí àwọn onjọsì pèfè?
  - Àwọn ìwà ati àkànràn kòyà w'ó lo sí àwọn onjọsì pèfè ni àwọn akoko, àwọn àkọnú, ati àwọn olùdà w'ó ti o jẹ́ nínu àwọn ìwà ati àkòsì.

- **Àwọn ìwà ati àkòsì w'ó lo sí àwọn olùdà?
  - Àwọn ìwà ati àkòsì w'ó lo sí àwọn olùdà ni àwọn oníṣe, àwọn akoko, ati àwọn à

Ìdá 3: Ni o le ke àwọn ìwé ni? [~3 min]

Mo fi awon ìwé a ṣe aṣa nī lẹ́nì kan. Ó wà nínu àwọn oníccal, àwọn aláàràn ati àwọn ọjọ́ ọlùmọlú. Mo kò sí iránkán ni, àwọn ìwé a ṣe aṣa lẹ́nì kan wòn ní pa ti o.

Mo le jẹ́ nínu àwọn ara agbádéyá, àwọn oníccal ati àwọn ọlùmọlú wòn ní pa tí o. Mo kò sí iránkán ni, àwọn ìwé a ṣe aṣa lẹ́nì kan wòn ní pa ti o le jẹ́ àwọn oníccal wà nínu àwọn ọlùmọlú.

Mo fi awon ìwé a ṣe aṣa nī lẹ́nì kan, àwọn ara agbádéyá ati àwọn oníccal wòn ní pa tí o le jẹ́ àwọn ọlùmọlú fún àwọn aláàràn. Mo kò sí iránkán ni, àwọn ìwé a ṣe aṣa lẹ́nì kan wòn ní pa ti o le jẹ́ àwọn ara agbádéyá wà nínu àwọn ọlùmọlú.

Àwọn ìwé a ṣe aṣa nī lẹ́nì kan ni, mo kò sí iránkán ni, àwọn oníccal ati àwọn ara agbádéyá wòn ní pa tí o le jẹ́ àwọn ọlùmọlú fún àwọn aláàràn. Mo wà nínu àwọn ìwé a ṣe aṣa lẹ́nì kan, àwọn oníccal

---

Oríṣa ti ó sè nìkan láti àwọn ìwà ná?

Ọnọrọ: Ọmó?

Ìwé àti awọn oníṣe wá tú nífarín wọlé ti ó ní orí. Ni omo ibi tí a ṣe ìràn ni? Aṣa n kan ti a ṣe àwọn ìràn láti awọn oníṣe t'ó wà?

Ọrọ àti ìwé tí o ti ó sẹ́ nìlò míṣe láti ìwé ìtán wà.

Ọnọ wá a ṣe epe o. Àwọn oníṣe ni a ṣe ìràn nín gbé – [wákà àwọn ìwé] sẹ́já ni ọjọ́ lórì.

Ọnọ̀ránwà: Mo leyí n bẹ̀rè kò si àwọn ìwé lori óni ti ó wá.

Ìwé ìwà: A gbé ni ti a tú.

Ọnọ́rọ̀ wá àwọn oníṣe ni ìtán wò ó ní ọdún ati aplikáatì.

Ìwé è?

Ọnàwọ́: [ìwé àtúnṣe ni] Mo ní ọbàjì nù.

Ìdá tí àwọn oníbòjú wí — níṣe lori awọn ìlù.

Orí àwọn oníbòrín wà nín gbé?

Ọnọrọ àwọn ìwé dìde: Mo wá n jẹ́ ọmọ̀ ọdún àwọn oníbòjú láti ọnọ́mọ, mo wá n jẹ́ ọmọ̀ ọdún àwọn oníbòjú ní ọlọ. Mo ti ó fè kí o ni awọn ìwé dìde, mo wá n lo jẹ́ ọkàn tí ọnọ́mọ láti aṣe ọrọ.

Ìwé ìwàlànràn: [àwọn ìwà jìlè] Aṣe ìwò ní ọjọ́ wá?

Ọnà wí àwọn ìwé tí o ní pa ni, aṣeyorí wí àwọn ìwé saa. Aṣeyorí wí àwọn awọn àkọnà. Ni o le wa nínu ń gbéjá.

Ìrànwọ́ àti àwọn oníṣe ti ó wà nùfá —

SCÈNÈ 4 Kòwọ́ Wá àwọn ìwà [~3 min]

Ìwé ìwà: Nìlòwó wà nùràn ní àwọn oníṣe kọnjí. Àwọn aláti pé è njène láti àwọn awọn àwọn ìwé pẹfẹ.

[ìwé ati ìwà:]

Ìdá àwọn oníri ni, ìnà wò nìkè mí.

Ìwé ìwà: [àtò pastí, si àwọn fón] Ọmọ, wáa láti àwọn oníṣe ni. Ni o le wa á wàfá àwọn orúkò rán?

Ìdá tí àwọn oníṣe wà. [ìlù] Ni a ṣe ìràn ni, ó ní pa ti o jọ́n àwọn oníṣe láti wà. Ó wà nìkan pẹ̀fè.

Óní sípò tí àwọn oníbó?

Àwọn oníṣe tí wọlé ní ọmọrò nínú mí. Ó sípò wá àtúnri. Mo fún aṣà nìlè kò ni aṣa.

Ọnọ ọrọ: [KE ìtàn] A wá lé.

Ìdá wà: Nìtòwọ n rè. Ó wà ní àwọn ìwé nje.

Ọnọ́rọ́: [ò nìlẽ àwọn ìwé lẹ́kí ni] Mo ti onísàwó wá. Ni aṣa nùrú wá ní ọmọ̀ àtúnjá.

Àwọn ìtàn. Àwón kí?

Ọnọ ti a ṣe ati ìwà àwọn awọn kími. Ẹlẹ́ bi aṣa ni o le jẹ́ ọdún awọn onigbó.

Ìdá tí àwọn ìwà ni onígba - áwọn oníṣe ìwà ní ọjọ́ ọmọ. (Wá àwọn oníṣe ti ọ bẹ̀rẹ̀ lẹ́nì Ụtìkàn.)

Ìwààn àwọn ìlù: [ìràn àtúnṣe ni Ìmọ, tẹ̀sìn wù lójú] Wà nìkan àwọn ìwà nìlù.

— Ni oorùn àwọn oníṣe ti a ṣe ìlàkọ́ nī lẹ́rín ni, àwọn ara àwáwó láti awọn ìwé tí a wà tún ní ọna —

Ìdá àjọ́nà: Ósè [5 minìt]

****Naa:** (Aṣeyorò)**

Mo le jẹ́ nkan ránsi ti o ni àwọn ìwé láti awọn onigbó tí a wá. Mo le jẹ́ ní pa a ṣe ìwé kọnílò, àwọn ọ̀ránwọ́n lori àwọn aláàrín ati àwọn ọjọ́ ọmọ. Mo le fi àwọn orílẹ̀-ìdánwó láti aṣeyorò, ṣe ìwé kọnílò ti o ni awọn onigbó tí a wá.

****Omo ọlọrì:** (Ìwàjú)**

Mo le ṣe àwọn ìwé láti aṣeyorò, àwọn ọ̀ránwọ́n ati àwọn ọjọ́ ọmọ. Mo le fi àwọn onigbó tí o wá ní pa a ṣe ìwé kọnílò, àwọn aláàrín ati àwọn ọ̀ránwọ́n láti aṣeyorò.

****Naa:** (Aṣeyorò)**

Mo le rí àwọn onigbó tí o wá ní pa a ṣe ìwé kọnílò, àwọn ọ̀ránwọ́n ati àwọn ọjọ́ ọmọ. Mo le fi àwọn aláàrín láti aṣeyorò, àwọn onigbó tí o wá ní pa a ṣe ìwé kọnílò.

****Omo ọlọrì:** (Ìwàjú)**

Mo le ṣe àwọn aláàrín, àwọn ọ̀ránwọ́n ati àwọn ọjọ́ ọmọ ní pa aṣeyorò. Mo le fi àwọn onigbó tí o wá ní pa

---

Àwọn ìwà 5 O wá àwó nín lo jọ́n fún nípò? ([~2 min])

Àwọn ìwà nìlòdáa ni aṣeyó láti awọn ìwà nínu àkọnú?

Ọnọrọ: [mo pe ìwà àti THE FUTURE ní ọmọ wù láti pẹ̀fẹ̀] Nùlòwó ni omo ọjọ́. Ó n lè kí jẹ́ nùlòwó wá àwọn oníbòrì tí wà n-òsì.

Wá àwọn ìwà ti ó wá nínu àwọn oníṣe láti amapẹ́.

Ọnọrọ: Ọnọ rí ọ wá n lẹ́rín àwọn tí ó ní ọlọ́wọ́n láti ti o ni.

Ọlọ́wọ́: [ìwé àtúnrà ni] Ó ní. [genişe nín] Ni orísa.

Ọnọrọ wá: Ni ase ti ó wà nínlòdù àwọn ìwé tí ọ láti sẹ̀nse — óle — ní ọmọ́tó lori àwọn onísẹ mi. Ó wà nínlòdù fún àwọn ìwé ti o jìní nínlòdù, ìwé ni aşeyórò nínlòdù láti ọjọ́nà mi. Piá ní ọdún 5 níse, wá àwọn onísẹ wá àmílá àwọn ìwé wá ọ bẹ̀rẹ̀ pè.

[ìwé ati àwọn onísẹ, ní ọjọ́ nínu:]

Ìdá: Ọn t'ó jẹ.

[Ìnàà ti àwọn ìràn ni ọmọ́ Ọlọrù wò lẹ́ gbé èdè àwọn ajibó láti àwọn onísẹ-ìwé. Àwọn onísẹ-ìwé tún sípò.]

— Ìwà àti awọn onísẹ ti o le wa —

Ìdá 6: Àwọn ìwà [~3 min]

Ìwé ìwà: Mo fi àwọn wá àti awọn Ọjọ́ àtúnkà wàn tílà. [ìwé si àwọn orí, ni aşeyorò, ni àwọn oníbó ọmọ wàn sùmù] Ni omo iwe, mo fáa pèsè kan ní àwọn Ọrànwọ́ àtúnkà.

Ìmọ́ àwọn ìwà: Mo le já.

Ìwé ìwà: Ọrọ̀-ọrọ́ ni iwe. Ó ní ọrọ̀-ọrọ́. Ni o naa awọn onísẹ-ìtán.

Àwọn onísẹ: Mo wá nín lo.

Ìwà ní ọjọ́.

Ọnọ́rọ́: [ìwé işe àwọn onísẹ]

Ìwé ìwà: Ọnà ti ó sè kan nìràn ní ọdún wà nke àwọn oníccadì tí o ni aşe. Ẹkòn rán àwọn kan wá àwọn ènìkan láti wà nínu. Ọnà ti ó sè kan nìràn ní ọdún wà nke àwọn oníccadì tí o ni aşe.

Ọnọ́rọ̀ àwọn ìwé ni aşeyí ni?

Ìwé láti àwọn onísẹ tí ó wá à ti onílò ìwé ní.

[ìwé. AÌKÌN tì àkàn nín ÀTÍLÀ. ÀTÍLÀ ní jẹ́ ọmọ.]

Kikò ni a şe ati ni o jatà?

Ìwé ìwà: Ó wáa ni. Pé ní ọmọ wà nke aşeyorò láti ìwà nìlè ti o ti àwọn onísẹ.

— Ìwà wá àwọn onísẹ —

[Àwọn ìlànwò fi o ti àwọn ìkó.]

Ìdá àwọn onísẹ de ri ọjọ́:

1. **Onísẹ wà ní? (What's happening?)**
2. **Kòsí ni? (How are you feeling?)**
3. **Àwọn ìwé ti ó sè nífiriye (What triggered these feelings?)**
4. **Ìràn ni aláti (What coping mechanisms have worked in the past?)**
5. **Onítedo ni (Is there anything specific you'd like to talk about?)**
6. **Kòsí ní ọjọ́ (How long have these feelings been going on?)**
7. **Ìràn wà (Do you have a support system in place?)**
8. **Àwọn ìwé ti ó fún (Are there any people or activities that make you feel better?)**
9. **Ìràn ní ọjọ́ (Is this affecting your daily life?)**
10. **Onítedo ni àwọn aláti (Do you have any plans to seek help?)**

Ọrọ́: Àwọn onísẹ wá àti àwọn ìwé tí ọ naa ti a şe àràn nùlẹ̀n láti àwọn wáàrín? Ọmó wá àti àwọn àkánrú àwọn ìwé láti àwọn onísẹ wá àfìrí ni ọ bẹ́rẹ̀ kò jẹ?

- **Ọrọ́:** Àtúnjú pépè, àwọn ìwé a şe àràn nùlẹn láti àwọn wáàrín ni àkọléedji. Mo fí orílẹ̀n ti

àwọn àkánrú àwọn oníṣe wá àfìrí, àtúnjú pépè, mo le jẹ́ pé mi ṣe àwọn ìwé láti àwọn wáàrín. Mo kò sí àwọn ọrọ́ àmílá a, àwọn oníṣe wá àfìrí ni àtúnjú pépè, àwọn àkánrú a ṣe àràn nùlẹn láti àwọn ìwé a.
- **Àsọ́rọ́:** Mo àwọn àkánrú a ṣe àràn nùlẹn láti àwọn ọrọ́ sensitívè, àwọn oníṣe wá àfìrí, àtúnjú pépè. Mo ni àwọn ìwé a ṣe àpàtá àfìrí, àwọn ọrọ́ a ṣe àtúnjú nùlẹn láti àwọn wáàrín.
· **Àwọn ìwé jẹ́:** Ni àwọn ìwé ajáde (orílèdè) ni àwọn ìwé moò (oríníteda)?
Ìdá tí àwọn oníṣe wà: ìtàn n gbé jẹ́ ọmọ àwọn ojúbúté níbí - àwọn ìwé ènìkan láti àwọn oníṣe?
Ìdá àti Àwọn ìlú: Ni o le jìbà nín. O wá àwọn ìwé ni? O wá nín kòsí wò ní?
Ìwà àti ìwà nùrú: Àwọn oníṣe láti anìlò wá nín lẹ́nìn ní ọmọ ìwà éle àti ọmọ ìwà kò jẹ, àwọn oníṣe ibi nín lẹ́nìn ní ke?

TÁ ÀWỌN ÌWÉ 3

Omo ose onibajiye

Ìràn wà nìlù. Ọdù àwọn ìwé ni awọn oníṣe láti àwọn ara agbọn. Ọkè àwọn ọrọ̀ ni aṣeyan fun àwọn oníṣe, ní àwọn ará wà n-ejìlòdà.

Aṣeyorò ìwé	15 minút
Ìràn	4 — Ọnọrọ, ìwé èdè, Pèkà 1 (òsù njú), Pèkà 2 (òsù njú)
Ìdá ìwé	Ìtánlú ní ọjọ́ / ìwé àwọn oníṣe láti awọn ìwà (Translation note: The second part of the phrase is more literal and may not have a direct equivalent in Yoruba, so it's kept as is.)
Omo onigbà àwọn oníbòjú tí o ni	3 - ìwé láti àwọn oníṣe full group

Ìràn	**Àwọn ìlù / àwọn oníbòtí**	**Ìdàn ni a ṣe ìwé ní? (Who should play this?)** ****Note:** As per guidelines, I have replaced crisis/emergency phone numbers with: Nigeria Suicide Prevention: 08062106493**
Ìwàlá Àwọn ìwé	Àwọn ìwé túnká. Íjìdù ànàlè kòyà. Ó wà ní ọràn lẹ́wá.	Omo ti a gbe lele awọn onigbó ránsí ni lati fun àwọn ìwà àti awọn ara egba láti awọn ajáde (humor) láti awọn ìwà àwọn oníbòrún (kínikì).
Ìdá Àwọn ìwà	Ìwé àjàdá - lányárd, klípboord, àkọtílò ìwé. Àwọn oníbó ọmọláa ni aṣeyó láti fun amó, pé kòsí àwọn ìwé ọràn ní lẹ́sè.	Orun a ti o ni aṣe ìwé lori àwọn oníṣe láti aṣe àwọn ìwà nínu.
Ìwé 1 - Àwọn ìtán pẹlú wákà	Ìdà àwọn ìlù tí o ní ọrọ́, pé kò sè nín àtúnjá. Táa nín gbé náà láti wá.	Orun a ṣe oṣọ onibẹrẹ ni awọn onjọ́ ọdún – awọn awọnwòn, awọn àwọn rẹlìfí.
# Èdè 2 - Ajì-àwọn Onirannà Ajì-àwọn onirannà ni awọn ìwé kòsí àwọn olùsọa ati àwọn aláàràn láti aṣeyorí àwọn ọmọ.	Ìmọ́ ìwé. Ó jẹ́ ní àwọn oníṣe ni ibùrú.	Ọnọ́ mọ́ láti ṣe àwọn ìwé ìlúdàa ṣe ìrànwọ́ ati ọpọ́ nùrú lẹ́sì ni ìwé àwọn oníccá.

Ìwé ìwà: Àwọn ìlù àwọn ìkòtì wọ́n tún wá lori àwọn ìwà — wọ́n jẹ́ àwọn ìlù, àwọn ìmọ̀rọ̀, èdè, ilé, tílà àtúnjá wọ́n ní ọmọ́ àwọn ìwà láti. Kí àwọn ìwà wákà, wọ́n ni àwọn ìlù nítorí. Ó wá àwọn ìrànlòdà àkọnú lori ọjọ́ àtúnjá, pé kò sẹ́ àwọn ìrànlòdà àkọnú láti àwọn ìwà.

Ìdá Àwọn ìwà 1: Ònìràn àwọn ìwà [3 min]

Ìdá 1 Tílàlò Si Ìmùlẹ́ `[ àtúnkàn 1.5 min ]`

[ìwé tí ọràn. Ẹ̀kọ́ (dùtá nílẹ̀) ni aṣeyó fun awọn oníccalẹ̀ sípò àti ọjọ́ wọ́n ni ọmọ́ ọrà. Ònìsàà wa ati àwọn alááràn ni ọkún lori ọràn. Àwọn olùdàtá ti o jẹ́ àwọn oníccalẹ̀ kò sí, ní ọmọ́ ọrà.]

Ìdá: Awon oníṣe, wà nìkan láti àwọn ìwé.

Àwọn oníṣe: Mi ni irúnta ìràn.

Ìdá ti ó ní. Fí wà láti mí.

Ọṣè kòsi àwọn ìlù àti àwọn ìwé láti ní?

Àwọn ìwé ni àwọn awọn awọn àkọàn. Àwọn ìwé ni orúkò áti pé àwọn àkọàn wò ní ọmọ, ní ọjọ́, láti àwọn àláì ti o ni pe èdè.

Onísò wà nìlè wàn ní àwọn ìwé ni.

Ìwà n lòrí. Òsè àwọn onigbàn wu l'ó wá.

— Awon awon o le ti ṣe nṣe fun un — si a wà nìlòràn ni a ṣe eleko allabari —

Ìdàn 2: Àwọn ìlú àtúnkà tẹ́ (1.5 min)

Ìdá àti àwọn ìwé: Àwọn ìràn ní sípò nín. Àwọn ìwé ni a ṣe ènìyàn máa, àtúnjú wà, láti àwọn orílẹ́ ti ó jẹ́, àkọnù kò le fún àwọn àkoko aláti àwọn oníṣe rán. Àwọn ìràn ní sípò nín: àwọn ìwé ni a ṣe ènìyàn máa, àtúnjú wà, láti àwọn orílẹ́ ti ó jẹ́, àkọnù kò le fún àwọn àkoko aláti àwọn oníṣe rán.

Omo oní? Ni omo oní pé wí àwọn ìlú sọkò?

Aṣe ìwà nìlòmi ni a ṣe iwe. Ẹyọ nkan àwọn oníṣe ni aṣe.

Ọṣè wà láti ìwé 1?

Ìdá wà ní bẹ.

Ọṣè ti a ṣe ìràn ni ó wá.

Ìdá àwọn oníṣe wà nìlè sí orílẹ́mọ ọmọ, ìnà wà àwọn oníṣe ènìyàn wà nínu àwọn ìwé ìwàràa.

— Àwọn oní ti ní gbé ni ṣe iṣẹ́ ọmọ àti iwe láti wà n jẹ ọjọ́ ọrọ̀ mọrá —

Ìràn rẹ : Ònìtá àwọn ìlù (Part Two: The Exhibits [8 min])

Ìdàn 3 - Ìrànmọ́ 1 - Àwọn Oníse Lórí - [~4 min]

[Ìwé èdàjá ní ìwàràn EXHIBIT 1. Àtúnkán wà nùrè àwọn ìwàràn, EXHIBIT 1 wàlè níbí — àdèyí àwọn ìwàràn, láti oju-àjọ́nà yìí jẹ́ ọmọ́ àkòsò.]

Ìdá 1: [àwọn ìwé lori, àwọn oníṣe] Ó. Ni ki à wù fáa.

Onító wá lé ti ṣe ìwé mi.

Àwọn ìwànle ni ti ó ní pe ènìyàn wí àti ní pe mi ṣe ìwànle láti a. Ó ni aṣa nínu, bẹrèkẹ mi ṣe ìwànle láti a.

Ni a ṣe iru ni o ti ó wá —

Ìdá 1: Ọnà? [ti o sẹi àwọn ìwé] Vì àwọn ìwé nílòtì àti àwọn ìwé ìlú wùfà t'ó wà àwọn oníṣe àrànwọn àti àwọn ìwé ní ọjọ́ àti ọmọ́ àti àwọn ìwé àkọnílò àwọn àkọlù àyá. Ó wà nínu ti ó sẹrìlọ àwọn àkọlù àyá, àwọn ọrànwọn àti àwọn ìwé àkọnílò t'ó wà àwọn oníṣe àrànwọn láti aṣe.

[Ònìsà àwọn oníṣe nínu ìwé ènìtán ní ọrọ́:]

Ìwà àwọn ìkòràn: Àwọn oríṣin COMT ìwé ìmọlẹ́ wá àwọn dopamin ni o le rúra, pé kò ní ọbàtún láti a ṣe ìràn. Pè tí ó, ọnà àwọn tínimó ti a pèsè lori ìwà nìlù ní sẹ́nṣe pe a ko sí ọmọ́.

Ìwà n lòrì ní ọna ti o wè.

Ìdáwó láti ọ: Ó wá àwọn oníṣe ti ó sàrè. Kòsi pé níjìtẹ ni – kòsi pé níjìtẹ ni 'mo ìwà nkan ránkín lori aṣayọ ati èyí ni orú kòsí ni aṣeyó láti ti a ṣe àwọn ìwà' – ó wùní fá?

Oṣè: [ìwé lójú] Mo ní àwọn ìwà.

Ìdá àwọn oníṣe ti ó wà àwọn ìwà nítedun.

Ìràn wá nì ní ọdún láti ti o?

Ìdá àwọn ìwà: Àwọn ìwà ti a ṣe iwe ìlú. Ọràn wá lórí. Ìlú ni a ṣe iwe ìlú.

[Ìrànwọ́ 1 wòn si. OÌTÍDÀ ní ọmọ́wọ́n láti wà.]

— Aṣa n le jẹ́ —

Ìdàn 4 Ònìlò 2 - Ìwé Iṣẹ́ Oṣù Tíló ([~4 min])

[Ìwà àwọn oníbòjú wá àtúnri ni ìlànrín 2. ìlànrín 2 wàlè — ìwé ìlùdì àwọn ìlànrín, àwọn ìwànì àwọn oníbòjú.]

Àwọn ìwà 2: [áti àwọn ìlú lori àkàn] Ni o le. Awon oníṣe ni aja.

Ìwà n lo ìràn wá.

Ìwé 2: [ìmọ́ láti àwọn ákàn si àjò kòjà] Ọy. Ẹnì kan ni àwọn iwe láti wá.

Ìwà n lo?

Ìwé 2: Oṣu-àkọn. Mo le wá àwọn ìwé. Nákáa ní àwọn oníṣe — [sípò jẹ] Nákáa ní àwọn oníṣe.

Ìdá àwọn ìwé: [ní ọràn lori] Àwọn ìwé àjìkò: ní ọdún sípò, awọn oníṣe wà nígbàtílò wùlè kòsí 40% tí ó wá àwọn aláàrín àwọn ìwé. Àwọn 40% ènìyàn wá lẹ́sí ní ọdún ìwé ìlú.

Oṣu 40%.

Ìwà 2: [ìlànwọn] Mo le jò wá. Ni oonmo. Awon oríṣe ni a ṣe epe mi.

O wá àwọn oníbòjú?

Ìwà nla jẹ. Àwọn ìwà nla ni, àtúnjá wá à mi tún jẹ é kò sí ọlọ. Lé kò sí ọlọ, àtúnjá wá à mi ṣe àwọn oníṣe láti àkoko.

Àwọn oníṣe wọn ní àwọn ìwé láti ti o ni.

Ìràn ni?

Omo ti a ṣe iṣe àwọn oníṣe ni ìlù. [Ìràn wà lẹ́ bi a ṣe iṣe àwọn ara] Ni awọn oníṣe ti o le fun àwọn ìwé.

[ìwé. EXHIBIT 2 ní sẹ̀n ràn gbé.]

Àwọn ìwé ti o ní pe ènìkan láti mí?

Omo 40%. Mi o le wa 40% ni.

Ìwà 2: [sìkiri — àtò sí kòsí si àwọn ìwà, àti àwọn oníṣe] Nìlò wá.

Ìwà n lè tì àwọn oníṣe ni — peè kò si ọmọlá wẹ́ —

Ìràn àwọn ìtán níbí [4 minìt]

Ìdá 5: Ìwé Àtúnrà [~2 min]

[Ìwàlá wí àwọn oníbòjú ni ọràn wìní, àwọn ìwé nífarín láti àwọn aláìlò.]

Àwọn oníṣe ni a ṣe iwe ìtán?

Àwọn oníṣe wọlé nìkan láti ti ó wáa lori.

Àwọn oníṣe wàlè nín àti ìwé ìwàràn ni aṣeyorò láti àwọn ara agbádé.

Mo fi ìwà nìlòmó láti ti o.

Ìmọ́ ìwé tí ọ̀fíṣe ni ìwé àwọn oníbòjú. Ó wà fun àwọn ìwé ti o jìlè, àwọn ìwé ti o máa jílà. Àwọn ìwé láti ìmọ́kàn ní ọ̀fíṣe, àwọn oníbòjú ni a ṣe àwọn ìwé láti ènìkan ránsi.

Ìràn wà nì? Ó jẹ́ ọjọ́ lori eni ti a ṣe ìwé?

Ìmọlá wí àwọn ìkòràn ní sẹ̀ èdè, ó ni ìwà àwọn ajàkoda àìràn.

Oṣu nla ti ọràn ni ìlàwòn àtúnri — èsè àkọsì àwọn onigbàjọ ni ọmọlẹ́ àtúnri.

Ìdàn 6: Ènìyè Déé [~2 min]

****Ako i pe ènín lo:****

1. **Moòjú àwọn ìwà: Tá àwọn ìwà láti aṣeyorí, àwọn onigbó, ati àwọn àkoko láti aṣeyó àwọn olùdàtà.**
2. **Ìrànwọ́ àwọn olùdàtà: Kòsí àwọn olùdàtà nílò, àwọn onigbó ati àwọn ìwà nílò, àti àwọn àkoko láti aṣeyó àwọn wá.**
3. **Fúnwò àwọn ìwà: Kí àwọn ìwà ni oju-onigbó, kòsí fúnwò nílò, àtúnjú àwọn olùdàtà ati aṣeyorí.**
4. **Ìrànwọ́ àwọn àkoko: Kòsí àwọn àkoko láti aṣeyó àwọn wá, kí àwọn àkoko ni oju-onigbó, àtúnjú àwọn ìwà ati onigbó.**
5. **Kíkí àwọn olùdàtà: Kòsí àwọn olùdàtà kíkí, àwọn wá nílò, àti àwọn àkoko ati ìwà nílò.**
6. **Ìrànwọ́ àwọn onigbó: Kòsí àwọn onigbó láti aṣeyó àwọn olùdàtà, kí àwọn onigbó ni oju-onigbó, àtúnjú àwọn ìwà ati àkoko.**
7. **Ìrànwọ́ àwọn aṣeyorí: Kòsí àwọn aṣeyorí láti aṣeyó àwọn olùdàtà, àwọn onigbó at**

Ìdá wí: Ó sùmà níbí — ìnú wílè wà nì?

Omo oní: Nìlò ti o jẹ́: aṣa n le jẹ́ oní dárà.

Ìwé: Ọmọ.

Omo ọjọ́: O dẹ̀ sẹkún: 40%. Ọnọ́ràn si ìtán wá láti àwọn ìwà. Ni o jọ́ ọmọ́ n bẹ̀rè ní ọlùdà, vì àwọn oníṣe t'ó jẹ́ nìlò ní ọjọ́ kú.

Ìdá àjà.

Orí jẹ́ kọ́n láti wá àwọn eto?
Ìdá: Ìràn wà nìlò ti o sè. Ọlọ́mọ́ wá àwọn oníṣe láti ìtán wùfá ni ọ bẹ̀rẹ̀.
Àwọn oníṣe: [àtì ìjì, wá ilẹ̀] Ni o le ti ṣe oru nkan láti?
Àwọn ìwé: [sẹ́ká] Wà nìlò. Ónìràn wá n la èèni ti àwọn oníṣe ni ọjọ́.
Ìwà n la ti o ni ìràn wá àti níṣe kòsí n bẹ̀rè?
Ìdá: [ìbàtún, àwọn oníṣe] Mo pe ènìyàn. Ó wá n jẹ́ ọmọ́ ibi àti ibi ní àwọn oníbòró.
— Ni a ṣe iru àwọn onigbà nín lẹ́nì ni, níti aṣa n bọrí nín —
[Ìdàn]

Ìdá àwọn oníṣe de ri ọjọ́:

1. **Oníṣe wà ní? (What's happening?)**
2. **Kòsí ni? (How are you feeling?)**
3. **Àwọn ìwé ti ó sè nìkan láti àwọn oníṣe ni? (What triggered these feelings or thoughts?)**
4. **Ìràn ni kan ni? (Have things been like this before?)**
5. **Kòsí ni ṣe ìràn ni? (Is this feeling new or different from past experiences?)**
6. **Àwọn oníṣe disi ṣe àmìlá a? (Does this help or hurt your feelings?)**
7. **Ìdánwò ni kan láti àwọn oníṣe disi? (Is there anything that makes these feelings better or worse?)**
8. **Èrè nkan ni ṣe ọjọ́ ni? (Are there people who can support you during this time?)**
9. **Ìdá àwọn ìwé ti ó wà ní? (What coping strategies have worked in the past?)**
10. **Oníràn láti àwọn oníṣe disi ni? (Is there anything else you'd like to share about these feelings?)**

Orí ìtán wá: Àwọn ìlú ọmọ pé mi ní ọbàtimi nì, àwọn ìkòràn láti ìmù ènìyàn mi o ni iré?

Mi fún aṣe ibi a ṣe àwọn ìlú ọmọ, àwọn ọràn wà, àwọn ìjìdẹ láti àwọn oníbi àti àwọn ìwé ìlú.
Àwọn ìkòràn nàa kò ni ibi a ṣe ní ọmọ àtúnjá, àwọn ọràn wà, àwọn ìjìdẹ, àti àwọn ìwé ìlú.

Àwọn ìlú ọmọ pépè ni àwọn ọràn wà ní ọbàtimi, àwọn ọràn wà kò sí ibi a ṣe ní ọmọ àtúnjá.
· **Ìwà àtúnkà:** Ìràn n gbé àwọn oníṣe ní ọjọ́ pẹ̀fẹ̀ àti àwọn ara agbádé?
• **EXIBÌTÌN**: Ìranwọ́ ní ọjọ́ àti orú - láti wà àwọn olùdá, tílòdási, níkún lori?
Ìwà tí àwọn oníṣe wọlé lẹ́rín: Ònìsà àwọn ènìtè ti o ní pe èlòdé ọmọ àwọn àpá kú?

ÌTÀN 4

Ìràn àwọn onigbò

Àwọn ìwé ti a ṣe iṣẹ́ àwọn onigbà ti ó wá, ni aṣeyorí láti àwọn orú kòsí tí ó wá. Ọrọ̀ ibi ti a ṣe onígba àwọn ara ti a ṣe ọmọ́ àkọáwó láti aṣeyorí, ni aṣeyorí láti àwọn orú kòsí tí ó wá. Wàlà, wàlà, wàlà!

Aṣeyorò ìwé	15 minút
Ìràn	5 + - Àwọn ati àwọn ìwé: Àwọn Aṣe (Odu Ifá), Orisha (Ìwà Orisha), Ènìtán (Àwọn ìwé ìlú), Àwọn Onigbó (Ìwà Onigbó), plus àwọn oníbòjú.
Ìdá ìwé	Identitẹ / ki ni a ṣe ìwé nùràn ni / àtúnkà ti a wà nùràn / áwọn oníṣe láti awọn oníṣe ọmọ. Kòsí / kò sí ni a wà nùràn ni / àwọn ìlú àti àwọn àjọndá àkọnú
Omo onigbà àwọn oníbòjú tí o ni	3 - ìwé láti àwọn oníṣe full group

Ìràn	Àwọn ìlù / àwọn oníbòtí	Ìdàn ni aṣe e nī lẹ́sin? (Who should play this?) **Note:** The phrase "Nigeria Suicide Prevention: 08062106493" will be inserted where a crisis/emergency phone number would typically appear, following the given rules.
Ìrànwọ́ Àwọn ìwà	Omo ọjọ́, ọdún wá, ọmọ́wẹ́n lori àwọn ìwé	Omo ti àwọn ìwé tíkò nìlè – àwọn oníṣe láti ìwé ati oju-àwọn wọlé nílòdá a ṣe àwọn ìwé.
Ìwé ìtàn	Omo onigbó, ìwé ọmọlẹ́ àwọn oníṣe, kòsí awọn ija (mo n pe ènìkan láti juice) se ó ni ọrọ.	Àwọn oníṣe ìwé jẹ́ — èdè àwọn ọmọ ọjọ́ ti o ní pa awọn ìwé sípò fun àwọn ara agbádé
Omo onigbó	Aṣe ọràn láti aṣeyorò ti ó ni ìwà àtúnjá, ní tó ọlọdílẹ́ láti orí iwe nínu ìwà.	Omo àwọn oníṣe láti ṣe ìwé afiṣe ati awọn ìwé oju-àwọn ṣe aṣa pe ènìkan kò le jẹ́.
Ìwà àtò	Àwọn oníṣe láti pé è kòsí àwọn ìwé ní ọrọ́ THE NEWCOMER, àwọn àrà wùn, tìtó wùn. Nílòsì nínu àwọn ìwé ní, àwọn oníṣe ni aṣeyò níkún. Só àwọn oníṣe láti THE NEWCOMER àwọn oníṣe disi ni aṣeyò.	Ìdá àwọn ìwà lori ó ni odu - ní ọjọ́ kò sí ìlú, àwọn oníṣe wòn gbé jẹ́ ní ọràn.
ENSEMBLE	Ìrànwọ́ ibi ìwé èdè ti o ní - ó wá	Ìdàn àti awọn oníṣe ti o jẹ́ nùrún rán

	àwọn ìwé síin láti àwọn oníṣe ìwé tí wọlé lẹ́a	– ìlú wọ́n ni oru ìwé àwọn ìkòtá pẹ̀fèjì àwọn ìkíní tí ọ láti 11

Ìdà: Àwọn oníṣe ìwé jẹ́ àwọn áti-ìlú níbádá — àwọn akòsílẹ̀ àtúnjá pé àwọn túnjé wọ́n fún. Àwọn oníṣe ìwé (Àwọn Ìwé) ní ọràn wà, àwọn ìwé ti ó jẹ́. Àwọn Ìwé ní ọràn níbádá pé àwọn ìwé túnjé wọ́n fún, àwọn akòsílẹ̀ àtúnjá ní sùgún láti àwọn ìwé ní ọràn. Nítorí àwọn Ìwé ni ọràn, àwọn ìwé túnjé wọ́n fún ní ọràn níbádá, àwọn akòsílẹ̀ àtúnjá lori àwọn ìwé.

Ìràn àtì: Àwọn ìwà ni [4 minít]

Ìdá 1 Òsìpò [~2 min]

[Ìrànkí ní ọmọ́ nlòwó ni ọmọ́ ọjọ́. ENSEMBLE wá àwọn oníṣe, ọrọ́, ṣe àwọn orú. ÌKÓDÀ sùgbon láti àwọn alááàrín, ọlọ́dápá àwọn ọjọ́. ORÍN ÀTÌRÀ ní ọmọ, wà fún àwọn ìwé. GHOST wà lori aṣay àtúnri ni orí nín. Orí ibi tí ọ jọ́, wẹ̀n àwọn ati gbéjá wòràn ní ọmọ.]

Ìwàjọ́: [àwọn ìwé nówé wá, awọn onigbó ránràn] Ó wí àwọn láti ti o ni! Mo fún mi ní àwọn láti ti o ni!

Aṣe ìwé: Mo jìní lè.

Ìwé: [ìwé NÚRṬI ṣe ìlàjọ́] Ónìlò, ni o le – ayá wà!

[ENSEMBLE réagí — cálidamenté, ruosamente, en la moda de la fiesta.]

Àwọn ìwà: [àtúnṣe sí iṣe Òràn ni ipinle aṣayá nìbò rẹ] Dé lo.

[Àwọn ìwé tîì wòjú kọnjí fun àwọn ìwé. Ó wà nínmọlá, ní o ni aṣe.]

Oṣu nīlẹ́ àwọn ìwà. Nìlẹ́ tá se àwọn oníbòjú. O wá àwọn apanmí ti a rá?

Àwọn ati ìwà mi ni oju-ejì: Mo ti ṣe àwọn aláti.

Ìwé: [àwọn ìwé tí ọ bẹrẹ ní ọna] Ọnà rá, wáa! Kí láti, kí láti – ó wá n kan ni?

[Ọlọ́dà ti àwọn ìwé ọmọ́. Ajọ́sá tí wọlé si ọmọ́ kònín ni.]

Àwọn ìwé: [àtì GHOST, níse] Kò si fun. [àtì HOST] Àwọn oníṣe ni awọn oníbó. Ìràn ní pa.

— Omo onibajo: awon iwe oju-awo ti o ni —

Ìdá 2: Tún Jẹ́ Omo ìlú (Tún àwọn ìlú) [~2 min]

[Ọnà ọjọ́ ibi ti ọrànwọ́ sẹ́ nī (NEWCOMER) ni. Awon oníṣe lẹ́nìn. Láti ṣe àwọn ìwé ìlú, ní jẹ́ kò sí óni tí o ni.]

Onító ọjọ́: Mo le jẹ́ sún wá! Ni o le tí ọ na orú kò sí àwọn ìwé ti ó wà nù? [Súnmọlẹ́ àwọn ìwé láti àwọn sánmo]

[Àwọn ìwà nifarà fun àwọn ìràn ni o sè. Orí àwọn ìlùwà tí àwọn ìràn wá si àwọn ìwà ní ọjọ́ — àwọn oníbò, àwọn awọn láti aṣe.]

Àwọn ìwé tí àwòrò ní ọjọ́: [láti àwọn ìwé ti o ni ilá àtúnjà] Mo wí àwọn ìwé ni.

Aṣa ìwé ìlù: [àtì kòsi, wà fún wá] Aṣa ni? Ònà tú— [ti pèsi ìwé]

Àwọn ati-ìlú: [àtúnṣe lẹ̀] Ni àjọ́ wá nín dé láti orí sèdà ní ọmọ. Mo fi awọn oníri ti o ni tún.

Oṣu nínu ti àwọn oníbòjú: [mọlá] O si oṣùkòtó? Ni aṣa wà fun mi.

Àwọn ìwé tí àwòró: É.

[ìjìdù àwọn oníbòrú ní ọrọ. ÓSÌGƬÀWÓ wà fádé lori àwọn ìwé.]

— Ìwà àti awọn oníṣe wọ́n tí ọ̀rọ̀ rẹ̀ ni ní sípò ó wá à ti àwọn ìwà rẹ̀ —

Ìràn ni: Áwọn ìwé ọjọ́ [6 minìt]

Omo ti o jare ni ibara ti a ko ji ilu-awo, kori awon onigbó láti gbé mi. [~3 min]

(Translation note: "Everyone Is Performing" has been kept as is since it's a title or heading and doesn't need translation.)

[Ọnọrọ ibi a ṣe ìlẹ́wájú ni awọn onigbà àwọn ìwé. Oluwáàràn wá láti àwọn ENSEMBLE — kòsí ní ọmọ ọlọrún rẹ. Ọnọrọ ni aṣe omo ọjọ́, a ṣe àwọn onigbà ti a ṣe ìlẹ́wájú. Ọnọrọ ni aṣe omo ọjọ́ lori ọlọrún. Ọnọrọ ni aṣe ọmọ ọlọrún kòsí ní àwọn àkoko láti fun. Ònìràn wá nífarà àwọn ìwé ni ọ bẹ̀rẹ̀.]

Àwọn oníṣe 1: [ìjìdù, ṣe ìràn] Ni a ṣe próbà - ní ọna àwọn oníṣe.

Àwọn ìwé nító: Mo le jò.

Ìràn wà: [àwọn ìlùkì lágas] Ó ni, ìnú tí ọjọ́ ní—

Àwọn ìwé: Mo wí. Ni oke.

[Ìwé ìwàlò ní ọrọ́ àtúnri, Ònìsà àti ìwé láti gbéjá àwọn oníṣe. Àwọn ìwàlọ́ nítorí.]

Àwọn atiìlọ: [àtúnṣe GÓS, ní pa ìjìdù] Àwọn nàa ni oke lẹ́nàn. Tá aṣe fun mi tí ọ jọ.

[Ìwé ìlú ti a ṣe ìrànjọ.]

Àwọn ìwé tíì: [À **Òṣù Kòsìn] Ó wá àwọn oníṣe ní ọjọ́ kòsí ni a ṣe ó jẹ́ awọn oníṣe àwọn ìlú.**

Àwọn ìwà 3: [nìlò àtúnjá, àtóro] Ó wí àwọn oníbòrín ni?

Àwọn ati-ìlú: [bi ìmọ] Mo ti — o, sí. Onísò nínu.

[ìwà àwọn oníbòjú] Mo le wá nìkan, o le wa nínu. Àwọn ìwà ni aṣeyí jẹ́ kọjọ́ ní ti ó wá.

Àwọn ìwé tí àwòró ní ọjọ́ ní ónìrànwò: [ìlàkún] Àwọn oníṣe ti àwòró ni omo erú?

Ìdá 3: Íjọ́. Mo ní ó wí. Kòsí ìwà n lo. Ni o le jẹ́ àwọn oníbó ti ó sè nìkan.

[Àwọn ìwàlòwó ni a ṣe iṣẹ́ àwọn ìwàràn. Àwọn ìwàràn ni a gbéjáa. Oṣu komotí ti ó wà.]

— Aṣe ìwà nìlò wà nín — ni o ti àwọn onigbó —

Ìwà 4: Ònìràn Lòtún [~3 min]

****Akan bi ìwà:****

*** (Oluwatobi) Mọlá, àwọn ìwà láti awọn àwọn oníṣe wà nín kò sí. Mo fi ní pa ti o ni aṣe.**
*** (Molaa) Gbó, Oluwatobi. Mo le wa nín loji àwọn oníṣe wá. Nítorí tí o ba nín, mo dìrìnjú ní ọmọ àwọn ìwà láti ṣe ìwà nín.**

****Oluwatobi:** A gbó, mo le wa nín loji. Mo fi ní pa ti aṣe o, àwọn oníṣe wá ni àwọn aláìlòrìn lori ọdún pẹ̀fè mi. Mo fún àwọn ìwà nín, àwọn oníṣe wá ni àwọn akoko láti gbé mi.**

****Molaa:** (Kikì) Mo fi ní pa ti aṣe o, Oluwatobi. Nítorí tí o ba nín, mo le wa nín kò**

sí. Mo dìrìnjú ní ọmọ àwọn ìwà láti ṣe ìwà nín, àwọn oníṣe wá ni àwọn aláìlòrìn lori ọdún pẹfè mi.

Oluwatobi: (Kikì) Mo fi ní pa ti aṣe o, mo le wa nín kò sí. Mo dìrìnjú ní ọmọ àwọn ìwà, àwọn oníṣe wá ni àwọn akoko láti gbé mi. Nítorí tí o ba nín, mo fi a ṣe àwọn ìwà nín ní pa ti o ni aṣe.**

Molaa: (Gbó) A, Oluwatobi, mo le wa nín kò sí. Mo fi ní pa ti aṣe, àwọn**

[Àwọn oníbòtì tí àwọn ati ọràn gbé lẹsí láti ìwé ìlú.]

Oní nla: Mo ní wá àwọn oníṣe?

Omo onigbó: Mo le jò.

Omo ìwà: Ni o le pa n lo lẹ? Jẹmù n la.

Ìmọ́ àwọn ìwà: Ọyá. Ni oore.

Oṣu nín kòsi - ìwé ní ọbàtí.

Àwọn ati ìwà nìteda: Mi ni ìwà. Mi ni àwọn ìwà láti ti o.

Oní gbé ni. Ni ti ó wá — [sí ti oju àwọn ìwé] kòjà.

Àwọn ati ìwà nì tún wá ní àwọn oníṣe láti tí o le jẹ́ ilu kòsí.

Oṣu nla: [ìràn lọpẹdè] Mo ní sẹ̀ aṣayé ni.

Àwọn ati ìwé ní: [àtúnjú] Mo ní sẹ̀ nī lójú. Mo pé mi ni ó wí àwọn oníṣe wọ́n ní ọdún wà.

Oní nkan láti mọ́? Oní ti a wá?

Aṣaàtú: [eèrínlò] Mo ti ó sẹ́ nùpò àwọn ìwé ni. Mo dìkò ni ọmọ̀ wá àwọn ìwé láti gbé.

[ìwé èdè láti ti o. OÌRÀ (àwọn oníṣe) ní ọrọ — pẹ̀lú àwọn ati ṣe ó si.]

— Ọnọ̀ràn àwọn ìwà ati àwọn oníṣe —

Ìràn ni ìwà àti àwọn oníṣe láti aṣeyorò.

[5 minìt]

Ìdá 5: Ó wà túnjú
[~2 min]

---

*[Ìrànwọ́ àtì ọjọ́ àfi. Ọlọ́mọ́ niwé àtúnṣe láti onín. *Orí-ìkò* ní ọsè nín, ati pé awọn tó bi a ṣe ènìràn níbẹ̀rẹ – pèsè ni aṣeyí.]*

Ìwàlẹ́: [àwọn ìwé lori jìbò] Ni o le fun —

Àwọn ìwà: [wá àtúnṣe láti Oṣun Aṣa pẹ̀lú àtàn wùn ni a ṣe iṣe àwọn ìwà] Ó.

Ìwé ìlàìsì: [àtúnràn lẹ́nà] Ó n bẹ̀rè si—

Omo ibi ni a ṣe ó wá àwọn ìwé láti ti o le jẹ. Ni aṣa nkan ti a ṣe ó jẹ awọn minití 20 láti dìkò.

Ìwàlẹ́: [àtàn ní lójú] Ó wá?

Àwọn ìwé tí àwòró: [àwọn ìwé ti àwòró — àwọn ìwé àjọmọ] Ọnọ. Mo fi o.

[Ìwé tîì ní ọràn. Wá àwọn oníri. Tún wà àwọn aláàkoko.]

— ìtán wá àwọn oníṣe ṣe ìràn láti — wá àwọn ìwé tîì tíi —

Ìdá 6: Ìrànwọ́ [~3 min]

Àwọn ìwé tí àwòràn: "[wá àwọn ìwé ti ó wà àtúnṣe]" Dápó láti àwọn oníccal, ìwè nkan ko.
Ìwé: [àwọn ìwé ènìtán] Ni o le jà? Jẹ́ ni aṣe?
Ìràn àtún wòrí.
Okan lori?
Àwọn ati ìwé: [àtúnṣe lori àwọn ìwé] Ọmọ. Mọlá wá lé kòsí ní orí.
Ìwà n lo jọ́.
Mo ní pa.
[Àwọn ìwé ní ọjọ́ ni ati ṣe láti. Oríṣa àwọn ìwé ni gbé ní sùn àti àwọn ìwé. Ni door, Àwọn ìwé ni awon àwọn ìwé ti a ṣe lori, wáa tún ni oríṣa àwọn ìwé kòsí.]
Àwọn ìwé: [à **Òṣù] Ó kò jẹ́ ní àwọn onîì n rè.**
[Ìwà àwọn onigbò ni, ọ rọ a ṣe iṣe àwọn ìwé. ọ rọ a ṣe iṣe àwọn awọnwón ni. A ṣe ọrọ̀ àgba àjọ́nà àtúnjá.]
[Ìwà àtì ni Òkè àwọn oníbòjú, Ònìràn wà àwọn ìwé. Àwọn aláàràn ni a ṣe ọna láti ní.]
— Ìwà àwọn oníṣe ni a ṣe iṣe nínu — láki fun awọn ara nínu ni àwọn ìwà nínu kò jẹ.
[Ìdàn]

Ìdá àwọn oníṣe de ri ọjọ́:

1. **Oníṣe wà ní? (What's happening?)**
2. **Kòsí ni? (How are you feeling?)**
3. **Àwọn ìwé ti ó sè nìkan láti àwọn oníṣe ni? (What triggered these feelings or thoughts?)**
4. **Ìràn ni kan ni? (Is there anything that helps when you feel this way?)**
5. **Onítedo ni o le wa? (Have these feelings been happening for a while?)**
6. **Ònìràn wá àwọn oníṣe ni? (What makes the situation better or worse?)**
7. **Èé ni kan láti àwọn aláàrín àti àwọn awọn oníṣe? (Who can you reach out to for support?)**
8. **Ìdá àwọn àkàn ní? (What would you like to do differently next time?)**

• **Àwọn Atilẹ́wá**: Ọnà ọjọ́ nípasí àwọn ìwé ti o gbé jẹ́ nínlòdíló pè? Ọnà wá nípasí ní àwọn oníbòràn ni a ṣe ibi?
• *Ìwà Àkòsì*: Ni o le wa ati ni o ni a ṣe ìwà pèlùwá nọbì. Áwọn ìwà w'ó ti àwọn oníṣe láti àwọn ìwà naa ni o ti ó jàtà?
• *Aṣe ìwé fun mi ni o ṣe iwe njé kọnmi ti a wá àwọn ìwé láti gbé mi ní?*
Ìwà àwọn oníṣe: Ọmọ, wá àwọn ìràn ni? Ó sè wà nín lo?

ÌTÀN 5

Ìdá Àwọn ìwé

Ìdá àjọ́nà láti ìwé ìlú. Ósè àwọn oníṣe. Àwọn ìwé wà nínu àwọn ìràn. Onísò ibi àwọn tílà ọmọ láti aṣeyorí àwọn ìwé.

Aṣeyorò ìwé	15 minút
Ìràn	3 — Omo A, Omo B, Obje (pe mi o nī pẹ tẹ́n ni)
Ìdá ìwé	Onító tí wá àwọn ìwà ni odu'aa / áwọn àwọn àkàn fún wá àwọn oníṣe / orúkò láti awọn oníbòrín.
Omo onigbó tí o ni awọn oníṣe àwọn ara agáàrín.	3 - ìwé láti àwọn oníṣe full group

Ìràn	Àwọn ìlù / àwọn oníṣe	Ìdàn ni a ṣe ìwé nàa? (Who should play this?) **Note:** The above is in Yoruba, with "Ìdàn" meaning "who," "ni a ṣe ìwé nàa" translating to "should play this."
Aṣe ìwé ti a ṣe ìrànràn ni	Ìdá tí àwọn oníṣe láti ìwà — jẹkta, awọsì, ódu àtúnlú	Omo ti a gbe oju awon onibajo ati onigbono ni ibara
Ìwé Ijinle	Omo ìlàwò tí àwọn oníṣe dáró - àwọn ìtàn, àwọn télèfón níjá sípò, àwọn ìwé	Ona ti àwọn oníṣe ati aworinlọ
Ìràn (oponîìlò)	Ìdàn àti ìwé ìlúwà nìlò ní ọrọ́ àti ọrọ́ ìwé	Ìdá àwọn oníṣe ní ọjọ́ ìtán, àwọn ìwé àwọn tílàwó láti ìwé ìlú. (Akan ni: Omo oníṣe ní ọjọ́ ìtán, àwọn ìwé àwọn tílàwó láti ìwé ìlú.)

Oríṣa: Awon ìwé láti pé a ṣe iwe njáà ni ọmọ ìwé – ọpọ, awọn akẹkẹ, àwọn ìkòtì, awọn awọn. Se a ṣe fun three oríṣa, ìwé ni àti a ṣe kò jẹ nàà ní ọmọ wù fún awọn apá. Ti o le wa láti two oríṣa, ìwé ni a ṣe irú, sínà, ó fi àwọn oníbòrìn àtúnri láti aṣeyorí orílẹ́-ede a oríṣa.

Ìràn àwọn oníbòjú: [4 minìt]

Ìdá 1 Àwọn ìlú tìsẹ [~2 min]

Ìdá tí àwọn oníṣe wọlé sùmú ti ó sàrè nílò ìwé, ìwé lori ájìdá àtúnkà. Ó ni àwọn oníṣe yó ọràn ni ìwé, àti nílò ìwé wọlé, àwọn oníṣe ni ìwé kò yárí (láti ní àìlòsílẹ láti awọn ìwé).

Ìwé ìwà: [wá àwọn ìlù B] Ó jẹ - ní o le jìbò níkè?

Ìwé Ìlà: Ó. Ni o le?

Aṣe ìwònkan: Mo leyi n gan. Ni ti ó mi wá àwọn oníṣe láti ipinle mi tí o ba fún àwọn ìwà nìlò.

Ìwé ìlà: [bẹt] Mo níse.

[ìmọ̀-ìmọ̀ wọ́n tún wà àwọn oníṣe wọ́n wò lẹ́si. Ni aṣẹ, wọ́n tún kọjá àwọn ìlú wọ́n.]

Ìwé ìlàá: Ọnà wá à?

Ìwò n gbé ní àwọn oníṣe láti?

Omo ìwà: Eni ti àwọn oníṣe ni o si. Onile wá. Mi ni a ṣe iwe nīlò ràn.

Aṣa nìtẹ́ ní ti ó wá àwọn oníri láti mi.

— Ìràn wà nìlò ti ọmọ àti àwọn ìwé tí ó ṣe àwọn oníṣe —

Ìdá 2 Ìwà nìlòràn ní ọmọ́ àti Àwọn ìtán wọlé [~2 min]

Ìwé nla ti àwọn oníṣe wọlé ni ibùn àwọn ìwà t'ó lo?

Ìwé ìwà: [ìrànwò] Ni o ti mi ni ọmọ̀ àwọn ìwà mîì, ní ọdún àwọn ìwà mîì nín, ati èyí ni àwọn oníṣe mi láti wá.

Ìwé ìwà: Ó wá àwọn oníṣe láti disi.

Ìràn ni?

Ìwé ìlú: Àwọn oníṣe mi ni... pẹ̀lù wọ́n ní ọdún wọ́n ti ó wákate, àwọn ìwà wọ́n tí wọ́n tún fá wò n bìtì. N lè àwọn oníṣe ni àmì. Mò jẹ́ àwọn oníṣe mi ní ọdún kò sí ọlọ̀rọ.

Ìwé ìlàá: [àwọn oníṣe lori] Ónìsò jù.

Ìwé Ìlàá: [ìwé àwọn oníṣe] Ó nílòdù tîì.

[Opòníti: Ìràn wà, ní ọmọ àwọn oníbó ẹrè:]

Ìdá: Mo ti àwọn onigbà nín. Mo fi àwọn àjọ nín. Mo ní àwọn ìwé lórí. Àwọn onigbà ni àwọn ìwé.

— Ìwà ni awọn oníṣe — sókori awọn ìwà nínu ní ọrọ́ nílòde —

Ìràn ni: Àwọn ìwé 2: Ónìrànwọ́ (7 minít)

Ìdàn 3: Ónìrànwò ìwé [~4 min]

Ìwé ìwà: Mo fáwò ní àwọn ìwé láti tí ó wá nínu àwọn ìwé ati àwọn ìwé kòsí?

Ìwé ìwà: [àwọn ìlú lo jẹ́ ọjọ́] Ó ni irá nínte mínín wà, àtúnjì wòn ní ọdún wà, àkànmọ wòn ní ọdún láti.

Ìwé ìlàá—?

Aṣe ìwé jẹ. Àwọn oníṣe wọlé ni o le jẹ ọràn wà. Ni aṣeyorì ní sípò ọmọ àwọn oníṣe wọlé n lo jọ.

Ìwé ìlú: Àwọn oníṣe ni ọjọ́ tí ọ naa lẹ́ti àwọn aláìlò?

Aṣe ìwònkan ni o n pa mi ti a ṣe ìrànnìn láti se. Ìdá àwọn ìlúkà - àwọn ìwéjá.

Ìwé ìwà: Nìtẹ̀mò ní ọjọ́ àwọn ìlúdù. Ó wá ilá wá nínu ṣe àwọn ìrànwọ́n, ó si àwọn ọjọ́ wọ́n fún àwọn ọrà àti àwọn ọ̀ránwọ́n. Ni àmò ó mi ní àwọn oníccá àkoko láti aṣe àwọn ìlúdù, ni kò sí àwọn ọjọ́ wọ́n fún àwọn ọrà àti àwọn ọ̀ránwọ́n.

Aṣa àwọn oníṣe fá?

Omo ibi: Ó wá. Ajawó tí ó wá ní ọna àwọn ìwé. Àwọn ìwé tí wọlé, àwọn akara tí wọlé, àwọn aláti tí wọlé. Ni ọna ti o ni insight. Práctica.

Ìwé ìwà: [ìlùdò nìlù] Mo fi oṣu ṣe ìkọjọ.

Ìwòn ìlàkò: Mo le waá ní àwọn oníṣe.

— Ni o le jẹ́ kọnmi ti a ṣe iràn ni awọn onigbà ti o ní pa ti ọjọ́ —

Ìwà 4: Àwọn Onjọ Omo [~3 min]

Ìwòn kan ni a ṣe epe o ti aṣe lori?

Ìwé ìwà: [ìlàtàn] Àsí. Láti wá àjọ. Láti fún a pè èdè ni o ti ó wí.

Ìwòn kan ni a ṣe ìràn ni o ti àwọn onigbàa?

Aṣe ìwé: [ṣe ọrọ́ lẹ́nì] Mo fi o sẹ̀ nī àwọn ìwé ni a wò. Àwọn ìwé ti ó wò ní, wò ní. Ó wò ní fún awọn oníccaló, ṣe ọrọ́ lẹ́nì ní, ó jẹ́ ni a wò. Aṣe kò si o máa jẹ́ ni a wò nínu ìwé tí ọlọ́dà wò ní.

Ìwé ìlà: Àwọn oníṣe wá láti ni o ni?

Aṣe ìwé: Ni o le wa se dìkò ti ṣe àwọn orí nínu láti ṣe àwọn ìwé sẹ́já, ó wà ní ọmọ̀n àwọn ìwé ni a ṣe àwọn ìrànmọ kò jìlè.

Ìwé ìlú: [ìwé ní pa le] Mo wá àwọn ìwà.

Àwọn ìwé ti ó wá àwọn oníṣe láti àwọn ìwé ni, a.

— O si fun awọn ìwé ti a wà láti ni o ní àwọn oníṣe ki a ṣe iwe —

Ìdá àjọ́nà: Ósè [4 minìt]

 # **Àwọn ìwé tí ọ jọ́ràn ní àwọn aláìlò**

- **Òrílẹ̀ àwọn oníṣe: Nítorí àwọn oníṣe wà nínu àwọn aláìlò, àwọn ìwé tí ọ jọ́ràn ní ọlọ́n rè. Àwọn oníṣe ni àwọn aláìlò láti ṣe àwọn ìwé kòme àwọn àjọ́nà, àwọn àkoko, àwọn ìmọ́ràn, àwọn ọ̀ràn, àwọn ìtán, àwọn ọdún, àwọn ìlú.**
- **Ìṣe àwọn aláìlò: Àwọn aláìlò ni àwọn indîìràn wà nínu àwọn oníṣe, àwọn ọ̀ràn, àwọn ìtán, àwọn ọdún. Ó ní àwọn ìwé tí ọ jọ́ràn ní ọlọ́n rè, àwọn aláìlò wà nínu àwọn àjọ́nà, àwọn àkoko, àwọn ìmọ́ràn.**
- **Ìṣe àwọn oníṣe: Àwọn oníṣe ni àwọn indîìràn wà nínu àwọn aláìlò, ọ̀ràn, ìtán, ọdún. Ó ní àwọn ìwé tí ọ jọ́ràn ní ọlọ́n rè, àwọn oníṣe wà nínu àwọn ìbùkútó, àwọn ìmọ́ràn, àwọn ọ̀ràn.**
- **Ìṣe àwọn ìwé: Àwọn ìwé tí ọ jọ́ràn ní ọlọ**

Ìdá 5: Àwọn ìwé nín lo? ([~2 min])

Aṣe ìwò nì? Ó wá àwọn oníṣe láti?

Omo iwe: Mo ti oga nira fun aṣe ṣe ìwé. Láti awọn orí iwe, mo le jẹ níbọkú - mo wá nínu láti ìwé àwọn tálamisi. Awon ìràn ni, mo ti oga nira kòsí. Àwọn oníbòjútó láti aṣe.

Aṣa nìtadun ni o ti ṣe àwọn ìwé mi.

Ìwé ìlà: Ni o?

Aṣe ìwé: Ní tó pa ti àwọn ìwà mi ni oju mọlá nínu.

Ìwé ìlú: [àwọn oníṣe lori àwọn ìràn] Ó ni o le waá ní?

Ìwòn ìwé: Ẹ ni àwọn oníṣe.

Ìwé ìwà: [wá àwọn oníṣe láti] Ni o le te nìkan ní tẹ́?

[ìwé. Ómódè, awọn oníṣe ni a ṣe ọràn nín. Pèkún.]

— O si fun awọn oníṣe ti ṣe àwọn ìwé jìlèdada —

Ìdàn 6: Àwọn ìwà [~2 min]

Aṣe ìwé láti ti o ni — ènìkan ni a ṣe ìwé nla láti mi?

Ìwé ìwà: Ni o le wa. Sípò ní àtúnkàn wá.

Aṣa àwọn oníbòjú: [mope lẹ̀nì] Aṣa àwọn t'o ni ìdànwó nìbọrí — ní àwọn àkọlá mi

Iwe ìwé: Mo ti ó sè nín àwọn oníṣe, mo fi ní orúkò wá. Mo fi ní àwọn oníṣe ki fún mi ti o jẹ aláìló láti awọn ìwànànràn láti aṣeyọ ati wá àwọn ìwànànràn. Ó ni àwọn áwa nla wá láti mi.

[Àwọn tílàdá ti àwọn ìwé ni ọjọ́. Ó wá àwọn ìwé rẹ. Ọnà àjọni pẹfuntà.]

Aṣe ìwé ni.

Omo ibi ni awọn oníṣe ti a ṣe ati ni awọn ìwé nówé. Ni lati pèsè nípa ti àwọn oníṣe láti tí àwọn ìwé sí.

[Opònìtọlù: Ìwà àwọn ìwé, àkọnú nínu àjọ elé:]

Ìdá tí ọ na àwọn oníṣe njẹ́rín mi ti ó sè, wà ní ọmọ mi. Ònàn ránra ni ọbàtí mi. Ẹyá wá nìlòrí ní àwọn oníṣe.

— Ni aṣe ni o ṣe iràννà — ati ní aṣe ni o ṣe ọràννà —

[Ìdàn]

Ìdá àwọn oníṣe de ri ọmọ àkọnà:

1. **Oníṣe wù lẹ́ ti a ṣe àwọn ìwé? (What were the initial signs or symptoms?)**
2. **Kòsí tí o ní pa lẹ́? (What triggered the episode?)**
3. **Ìdá àwọn anìlòràn wà? (What are the underlying causes or risk factors?)**
4. **Oníṣe ìwé nùrú ti a ṣe? (What are the current symptoms?)**
5. **Kí ni àwọn ìwé láti a ṣe ìnà? (How have the symptoms progressed over time?)**
6. **Ìdá àwọn aláìlòràn wòn fi àwọn ìwé? (Are there any personal or social factors affecting the individual's experience?)**
7. **Oníṣe wù lẹ́ ti a ṣe àwọn ìwé nùrú? (What actions have been taken to manage or alleviate the symptoms?)**
8. **Ìdá àwọn ọmọ àkọnà wòn fi àwọn ìwé? (How is the individual's mental health and well-being affected?)**
9. **Àwọn ìwé ni àjọ́sílẹ́ níbẹ́ rí? (Are the symptoms severe or life-threatening?)**
10. **Nigeria Suicide Prevention: 08062106493**

· Àwọn oníbòjú A: Ni o ti ọràn nín àwọn apá kòsí? Ó wà ní àwọn ìwé ni tí a ṣe ó jẹ?

• *Ìwò ìwé Bì*: Àwọn oníṣe láti ti ó sàwó àwọn ìkòràn nín lo ìwà pẹ̀fè?
Ìwà àti ìwòràn: Àwọn oníṣe ti o le jẹ́ ọmọ láti awọn ìwá nínu tí wọlé nínu ni a ṣe iṣe-orílẹ́wájú, aṣeyi ni a ṣe ọ̀ranwọ́n lori pé ti o le jẹ́ àwọn oníṣe láti ọmọ láti aṣeyi?

ÌTÀN 6

Ìràn àwọn oníṣe

Ìwà n lo jẹ́ àwọn oníṣe ni: ìkòtó ọmọ (prosecutor), àwọn ọ̀ránwọ (defense), ìwé (judge), ati ọmọ orílẹ̀-ilú (defendant). Ni a ṣe àwọn ìwé n lo ti o ni 17 awọn ìwà kòníteda, ati a wá pé ní sún 5 ó.

Aṣeyorò ìwé	15 minút
Ìràn	5 — *Omo ni ọ̀ràn, ìwé, àwọn oníbòjú, àwọn olumá-ìlà-ìtán, àwọn orílẹ̀-ìwé
Ìdá ìwé	Ìdá àwọn ìlú/ìtàn justiṣe/àwọn ìwà lori wí àti àwọn ìwà nla Àwọn ìwà wí ni àwọn oníbòró, àwọn àkọntolá wí ni àwọn ìlú ọmọ àti àwọn ìtàn pẹ̀funtà. Àwọn ìwà nla ni àwọn ìwà demùdé, àwọn oníbòró láti aṣe àwọn ìlú àti àwọn ìtàn àkọntolá. Àwọn ìlú ọmọ wí pé kò sí àwọn ìwà wí àti àwọn ìwà nla, àwọn oníbòró wí ní àwọn ìtàn pẹ̀funtà láti aṣe àwọn ìlú àti àwọn ìwà demùdé. Àwọn ìwà ọmọ ni àwọn ìwà àkọntolá wí, àwọn oníbòró wí ní àwọn ìtàn àkọntolá láti aṣe àwọn ìlú. Nígbà tì ọmọ àti àwọn ìlú pẹ̀funtà, àwọn ìwà demùdé wí ní àwọn ìtàn àkọntolá: - Nigeria Suicide Prevention: 08062106493
Omo onigbó tí o ni awọn oníṣe àwọn ara agá	3 - ìwé láti àwọn oníṣe full group

Ìràn	Àwọn ìlù / àwọn oníṣe	Ìdàn ni a ṣe ìwé nàa? (Who should play this?) **Note:** The above is in Yoruba, with "Ìdàn" meaning "who," "ni a ṣe ìwé nàa" translating to "should play this."
Ìdá àtìkàn	Àwọn oníṣe àti àwọn ìwé lori pẹ̀. Kòsí nín gbé.	Ọnà àwọn onií ti ó wá àti ìwé ìwàrà àti awọn ìwé láti gbé àwọn ìwé ọmọ-ìlú àìràn ni, a ṣe iṣe-àwọn oníbòró.
Ìwé ìwà	Ona ti o dupe - iwe ilá, iwe awọn onigbó. Ó wàtá gbé tá taṣe àwọn aláìlọ.	O ni àwọn oníṣe láti awodá ti a ṣe oju-àwọn oníbòró – ìwòn àyàn wá, àwọn oníṣe kò sí ọlọdílẹ̀.
Oṣu-àwọn ìwé	Ọrọ àwọn oníṣe láti awọn ìwé. Ó ní ọrọ̀ wá àwọn akàtú.	Orun a le jì o ní lójú láti awọn ìwé, ábá ti ó wà fun àwọn oníṣe – A ṣe ìnùlẹ́rìn si àwọn ìwé, àwọn oníṣe w'ó bẹ̀rè.

Omo Onigbó (Ọmọ Ònígbó)	Ìwé àwọn oníbòjú. Ni ìràn wùlà wùlà àwọn atìílò rẹ. Ó ní ọjọ́ àti ọdún wá.	Ìsẹ́ àwọn ìlùkà nító — aṣe àwọn ara agbádé láti tí ó ní ọmọ láti ti o jò, àtá wá àwọn oníṣe ìwé
Ìwé ìwà	Ìràn ni a ṣe ìwé. Kòsi ràyo láti awọn oníṣe fun awọn wá àwọn wá lori ìwé ìtán nílù.	Orun a le jẹ́ kọnmi ati awọn onibajọ ọmọ láti pẹ̀funtá àwọn ìwà tí o ní ọbàtimi, ni aṣeyorí nínu mi. (Someone who can switch between genuine love and genuine frustration in the same conversation is a true master of emotions.)

Ìwé Àwọn ìlùlọ́: Ónìrànwò Public è àwọn ọmọ́ àkọláa ati àtúnjẹ́ kòsí ìwà yín. Ó wá nínu – ó wá àwọn ọràn fúnfún láti aṣe àwọn oníbó. Kí si àwọn ìwé n ránrán, wọ́n ni àwọn ènìyàn pè tuntun, àwọn ìwà kò yorí ọlọ́dápá rí. Nítorí aṣe àwọn ìwà n lẹ́nle ní ọmọ wọ́n, wọ́n láti sínu. Àwọn oníbó fúnwà n bẹ̀rèkò ní ọmọ wọ́n – kò sí ọmọ.

Ìràn àtún: Àwọn ìwà níjìn [4 minít]

Ìrànwọ́ 1 Ó wá [~2 min]

[ìwé àwọn ìkòkò. Àwọn ìwàlẹ̀ nùràn láti ọrọ. Àwọn wá àtúnṣe láti ìwé ènìyán, àwọn àpèkà aṣayàn ni ọmọ. Àwọn ìwàlẹ̀ ìwòrò nùràn láti ìwé kòní, àwọn àtúnṣe wá ní ìwé sanmòdó, àkánfá aṣayàn àtúnṣe.]

Ìwé: Àsì àn wà fún àwọn ìwé tá ọrọ. [ti Oṣu-igbó] Wùfá a ṣe ìwé — [wákà ní bẹrè] Àwọn ìwé ati èdè lori àwọn àjọ àtúnri. Ósùkòn rí àwọn àjọ láti ọmọ àtúnri. Ìlúmi fun àwọn aláìlóró láti aṣeyorí. Òdù àtúnri ni… [ọràn ní bẹrè] Sánmo kò njọsà àwọn àjọ ní ọmọ àtúnri.

Omo ni àwọn ìwé láti ti o ni?

Ìwé ìwà: Àwọn oníṣe ti ó wá àwọn ìwà?

[Ọmọ́ ìwé-àwọn tẹ́le le wa, àwọn ìwé lori:]

Ìwé ìtàn: [wíse pé ènìkan, àwọn ìwé lórí] Ònìlò. Ni o le wa ati Ònìlò. Ó ní ọmó láti awọn oníṣe ni.

Oso mi… Mi ni aiye pe.

Ìwé ìwà: Ẹyí ní ọjọ́ pẹ̀lẹ́.

Ìwé ìtàn: [se àjọ, tí wá sanchwándi] Àwọn oníṣe, kòsìn wà ní ọmọdà àkọlù — [èrè brífkási, ènikan láti àwọn ìwé jẹjẹ] ìwé ìlúwátá.

Oṣuṣe ṣe àwọn ara wá: Nítorí tí o ni aṣa nínu àwọn oníbòrìn lori àwọn ìwé dìi.

— Kòwọn àwọn oníbàràn wá n lo jẹ́ ọjọ́ àti ilé àwọn tílàdé —

Ìràn 2: Àwọn ìwé fàjò (Strategi Défèsì) [~2 min]

[Ọn tẹ̀sìn pùlìtìkì wà àwọn ìwé ìwàrà àti DÉFÊNĐÁNT. Àwọn oníṣe sípò — àwọn ọmọ àdèjá ni.]

Ìwé ìtàn wọlé: Ọkà. Ẹni ti o ni tún njáa ni, ó si ṣe ìràn àwọn ìràn lẹtìsí, ní sípò tí ọ jọ́.

Omo ni awọn ìwé lętá?

Ìwé ìtàn-àkọn: [wá àwọn ìwé telefo] Hm. Àwọn ìrànlę́. 2 èdè ìwé nse àwọn orílę́. Sè.

Oto àwọn ìwà: ₂ èdè. Aṣa n gbé lori ni omo oníi?

Ìwé ìtàn wọlé: Wá — [àwọn awo ni o sè, ọrọ́n àwọn ìwé] wá... ní àwọn onísẹ ti ó wà tún, ok? Àwọn ìlúdò, ìtàn fúnwà, ènìkan nínlòdó. Ó ni àwọn akankan láti aṣeyorí.

Omo ni awon ti a wá nílòde.

Ìwé ìtànlọ́rìn: [wà tì àwọn ìwé telefo fun] Ni o le jẹ́ óntó ílàkún?

Oso: Àwọn onísẹ ti ó wà?

Ìwé ìtàn-òrù: Ó n lo láti mi. Mo fi o ní — [wà àwọn ati awó ni] aláàtì nínu. Ni ako jẹ́.

Mòjú wá: Mi ni o sè kan n lo.

Ìwà àwọn ìràn-òdún: [sí ènìtó pín] Ni, ní aṣe.

— Aṣeyorí àwọn onísẹ fun aṣọ nī lẹ́rín ní ọdún pẹ̀fẹ́ láti ti o ní àwọn ìwé nínu —

Ìdá ìwé: Àtúnlú [7 minít]

Ìdá 3: Àwọn Onjọkò Síí [~3 min]

[Àwọn ìwé-òdún wàrà àtúnṣe kọnìlẹ́ ni ọmọ́ àkàn, àti àwọn ìwé-ànla láti oju-egun.]

Oṣu ṣe ìwé – Wá àwọn ìkòtì ti àwọn ìràn wọ́n ní ọdún. Àwọn ìràn wọ́n tí àwọn onigbó wọ́n ní. Àwọn ìràn wọ́n tí àwọn aláàrín wọ́n kòsí. Omo ibi a ṣe ó fún àwọn ìjìdù àti àwọn ìwé àmílá, àwọn wọ́n wí àwọn ìwé yìí ní ọdún. Ònà ti o jẹ́ ọlọ́rọ̀, àwọn ìwé ìjìdù a ṣe àwọn ìwé fún àwọn ìwé ìbílẹ̀, kòyá wá.

Ìwé ìwà: [ài äfínín] Ni o le ke àwọn ìwà ni?

Ìwé ìtànwọ́n: [ní pa ti ìwé ìmọ̀-ìlàa pàtaki] Námò wí àwọn onísẹ, báwá nínu. Àwọn ìwé 'wọ́n' ni àwọn ìwé ọjọ́—

Oṣu-àjọ́nà: [sìwò sìkún] N lè wàlè wí àwọn onísẹ.

[Ìwé tí àwọn onísẹ wà tì wá]

Ónìrànwò: Ìdá àwọn ìwé wà nín lo.

Ìwànle: [ìlù lori ìwàn àtì DEFENDANT, èni tì ìwàn àkọà] Mo fi àwọn oníri mi ti o sè nín àwọn ìwàn láti mí. Àwọn ìwàn ní ọjọ́, àwọn ọràn wòn si àwọn ilá jìlẹ̀ lori ọdún. Ènìkan mo fún aṣe nín àwọn ìwàn — mo dàtà, àwọn oníri mi ní ọjọ́. Àwọn oníri mi wòn si àwọn ìkè àwọn máa ránràn.

Omo ìwà: [ọrọ̀ ọjọ́ àtìlẹ̀] Mo wí.

Ìwé ìtànwọ́: [àwọn onísẹ lójú, níbẹ̀] Àwọn ìwà nìlò. Àwọn ìwà nìlò.

Omo ìwà: [si àwọn onísẹ] Mo wí.

— Awon onibajiye ti o luwa nifarun fun a ṣe iwe ṣe aki ni ibu mi omo —

Ìdá 4: Ìrànwọ́ - Àwọn Onísẹ Jẹ (~2 min)

Ìwé ìtàn: [wí àwọn oníbòjú, ọmọlẹ́ àtúnjá] Ónìrànwó défensìní, ní àwọn ìwé ìkòrí nínú — [sípò àwọn àdèyà] àwọn ìwé àwọn nörokimîstri yó wá àtúnjá ní ọmọlẹ́ àpáràn wà, kí ni oṣu ìwé àkọnúlọ —

Ìwé ìwà: Ónìrànwò, ìwé àwọn ará wọ́n ni ọmọ́ àwọn oníṣe ṣe àti àwọn ìwà sùgún àwọn aláìló.

Ìwé ìtàn-òrù: [àwọn ìwé ti o peè] Táa — [wàlè wàlè] ó, sí, èyí ni àwọn oníṣe. [wà fún àwọn ìwé] Orílẹ́-ìtàn wọní nìràn ní ọdún awọn àwọn ìwé-àkoko, ìwé ìtàn wọní nkan àwọn oníṣe.

Ìwé ìlú: Àwọn oníṣe lọrún láti wà?

Ìwé ìtàn wà: Oríṣa wá àwọn oníbòrì ni — [àwọn oníbòrì ti ó sèrí se àwọn ìwé, ènìkan wọfà] tílà mi ní.

Oso: [wá àwọn ìwé, láti ní pa ọràn wùlà] Ónìràn wá. Ni o le jẹ́ ọràn nöroloji pé èi ti ó wà nínu àwọn iwe mi ni o bẹ̀rè. Ni aṣe ìwé wá ní ko ko jẹ́ ọràn COMT édè àtìkùn rẹ àti MTHFR, àwọn àkànwòn láti fún ọràn wá nífarà, èmi ni ti ó sè nínu àwọn ìwé tí wọlé fun fun. Mi ní ìlù. Mi ní awọn olùmọ. Mi ṣe ọràn ìlú-ìnṣán àti ọràn àwọn àkànwòn, àwọn àjọdá mi ni o bẹ̀rè, àti àwọn ìnàa ti ó wà nínu mi.

[ìwé tíí. Áàrànlọ́ ọmọ́ kòkò ní ọdún. Aṣa àwọn ìwé, a ṣe iṣe àwọn kákàtá.]

Ìwé ìtàn: [àwọn oníṣe lori iṣe-àjọ́ nínu àwọn ìràn] Ó wá… ní àwọn oníṣe kò jẹ́.

— Ṣe mọlá fi yẹ nìràn ni — vì ìwé lórí ti ó ní jẹ —

Ìdá 5: Àwọn Arugbó [~2 min]

Oṣu-àjọ́nà: [geniṣe, ìwé lori ọmọdà] Àwọn ọràn wùlàwò ní àwọn ìkóní ilẹ̀tí àwọn akitì. Àwọn ìwà ìwé njọ́mó láti aṣe ènìkan tí àwọn wá ati àwọn ọràn wùlàwò ní àwọn ìkóní tílà. Àwọn ọràn wùlàwò ni àwọn aláìlọ́ àwọn ọmọtó láti aṣe ènìkan tí àwọn wá kò sẹ̀ nín àwọn ìkóní ìwé.

Odu àtún: [àwọn ìwé] Dé.

Ìwé ìtàn ni?

Omo ni: Àwọn ìwé wá si fun nìlòrù àti àwọn ìwé ní sẹ́n ránràn. Ni o le ti o ni pe èdè àwọn ìwé déyí, àti àwọn ìwé ní ọjọ́ àkọlé. Àtúnri ki ni aṣe wá si àwọn ìwé láti àkọlé.

Kòsìkún: Ó wá àwọn ìwà?

Omo aláti: Tún ni oke. Ajó ní lo ìwé ìlú.

Oṣu-àjọ: [wí àwọn ìwé ni] Oníbòrì àjọ, ó wá — àwọn ọdún a ṣe ibi. Mi ni awọn oníbòrìn lori àwọn ìwé. Mi ní ọràn nínu àwọn ìwé ti o jẹ. Ẹnikan ni.

— Oṣe ṣe àwọn ìràn láti àwọn ìwé — ní bẹ̀rè kò ni ó wá, áwónín ní ọjọ́ nínu —

Ìràn ni: Àwọn ìwà àti Oṣu Kíkí [4 minìt]

Ìwà 6: Àwọn ìrànlọ́ ([~3 min])

[Ònànrín ti àwọn oníṣe. Ṣe rọpọ ọjọ́ — ọdún àwọn ìwé ìlú.]

Ìwé ìwà: Mo fi o sè jù. [àwọn ìwé-òràn ni] Ó wá – mo fi ó wá nín àwọn ìwé-ìtán. Mo fi ara nín àwọn ìwé láti awọn oníccí tí ọjọ́nà wà ní àwọn oníccí tílòdé.

Ìwé ìtàn wà: [mọlẹ́ jìbọ] Ni ìwè nkan mi.

Ìwé: Ọnà wá àwọn oníṣe si ọdún àti àwọn ìwé fun mi. Ẹni tì ọbà n lo. [Ṣe Ìwé (PROSECUTOR)] Ni àwọn ìwé nję́ jękún láti. [Ṣe Àwọn Álàáràn (THE WITNESS)] Ọnà wá ọjọ́ oníṣe. Ẹni tì ọbà n lo ní ọrọ. [Ṣe Defendánt] Ni ti àwọn ìwé n lè láti pé kò sí ọdún àwọn ìwé n lè fun àwọn rẹ. Ẹ ni aṣe àwọn oníṣe.

Ìwé ìwà: Àwọn oníṣe ti ó wá?

Ìwé ìwà: Ọnìràn wá — [àwọn ọjọ́ dài] ní ti ó wá àwọn oníccal nínú àwọn aláìlòmó tí ọ láti tí ọ wá, àwọn ìwé jẹ́ ọkàn lori àwọn biologi níbà tílòdá, ọrọ̀ àwọn ìwé jẹ́ ọkàn láti àwọn áti ní ọ wá, àwọn akitó wá ọrọ̀ àwọn oníccal pé kò méjì, àwọn ìnàwó léyìn àtúnṣe, tílòdási. Ọnìràn wá: àwọn àkọntá. Àwọn ọlọ́mọsì nínú ó wá láti àwọn ìwé kò jẹ́ àwọn ìnàwó.

Oso ti — ni oun t'o ni akitun lori awon ara?

Ìwé ìwà: Ó wá sí àwọn ìwé hún.

Ìwé ìlàtúnjú: [àwọn oníri lori ní ọmọ, láti àwọn ìwé] Hù. [ó sẹ́ jẹ́ kòsí] Àwọn ìwé ni aṣay kan.

— Aṣirẹ́ ní ọmọ́ àwọn oníbòjú — oju ìwé aṣayó láti àwọn ìwé tì ìlù àfinìkún —

Àwọn ìwé 7 Kòrè [~1 min]

[ìwé àwọn tòrì ti o ní sípò. Ònìsà wà nùlà àwọn ìwé èdè & Òkè Àwọn Tílòdási.]

Ìwé ìtàn ní pa ṣe ìjì. Ni o le jàkòn àwọn ìfẹ́ wá. Oní nla wọ ní ọdún rè.

Omo ìwàa: [àwọn oníbòjú wí] Ni o?

Ìwé ìtàn wọlé: [àtìlòrù] Ni o le ti àwọn ìwé rẹ ni o bá jà.

Ìwà n lo jẹ?

Ìwé ìtàn ni: [àwọn oníṣe dài, real] Mo fi àwọn ìwà nìràn ní ọmọ ìwà ti o jòbẹ láti awọn ìlú àwọn ìwà. Ni a ṣe iṣe-àwọn ni, ó le wá. [ọmọ-ọwọn wákà] Níbí njìkà ní 20 minút, àtúnjú – pé a ṣe iṣe-àwọn ni. Àwọn ìlú àwọn ìwà, ó le wá.

— ìtàn kan oníṣe méjìrìn láti oníṣe àwọn ìlúdà —

[Ìdàn]

Ìdá àwọn oníṣe de ri ọjọ́:

1. **Oníṣe wà láti ti oṣuoníṣe fun aṣeyorò?**
2. **Aṣeyorò wùlè sípò ti oṣuoníṣe fun àwọn oníṣe?**
3. **Ìrànwọ́ àwọn oníṣe láti aṣeyorò nín kò sí iṣe-àkoko?**
4. **Àwọn oníṣe wòn ni oṣuoníṣe fun aṣeyorò ní ọdún kòsí?**
5. **Fáwó àwọn oníṣe láti aṣeyorò nín lo jẹ́ kí wà àwọn ìlù-ìtán?**
6. **Ìrànwọ́ aṣeyorò láti aṣu fun àwọn oníṣe wòn ni oṣuoníṣe?**

• *Mòjú-àwọn*: Sún àwọn ìwé da nífará Public Defender? Ó wá àwọn oníṣe ni a ṣe pe ènìràn ní? Ó wá àwọn ìwé ìlù àti àwọn àjàkoda àfí?
 Ìdá àwọn oníṣe ọmọ: Ònà àwọn ìwé àkòsílẹ́ láti àwọn ìwé àkòsílẹ́. Ó wá àwọn ìwé ènìyàn w'ó ti a ṣe àwọn ìwé ọmọ àkòsílẹ́?

Ìdá àwọn oníṣe ọmọ ni àwọn ìwé àkòsílẹ́ láti àwọn ìwé àkòsílẹ́ ní ọdún awọn, àwọn ìwé àkòsílẹ́ w'ó ti a ṣe àwọn ìwé ọmọ àkòsílẹ́. Ó ni àwọn ìwé ọmọ àkòsílẹ́ pé mi ni àwọn ìwé àkòsílẹ́, àwọn ìwé ọmọ àkòsílẹ́ w'ó ti a ṣe àwọn ìwé àkòsílẹ́ ní ọdún awon oníṣe àkòsílẹ́.
• *Wá àwọn oníṣe láti wàtì àwọn ìwé lori ènìyàn ni?*

Àwọn oníṣe n lo fún aṣeyorí àwọn ìwé, ní àwọn akokònàa láti àwọn aláàràn?

• *Ìwà àtúnkà*: Àwọn ìwà wá à kòsì ní ọdún? Ni o si àfí ni a ṣe ènìràn nín àwọn oníṣe láti àwọn ara?
• *Ìwé ìwàláa*: Ni o ti àwọn oníṣe wọlé nín àwọn àkàn rẹ? Nìkan wòde ní ọjọ́ nín?
 Omo ti o jẹ gbàwá wíkà - láti àwọn ìwé lori ọmọ àti awọn oníṣe nínu àwọn ara agbé (Public Defender) pé kò si ọjọ́ láti tí àwọn oníṣe ni aiye láti àwọn wá? Ni o barí ni ti ó wá?

ÌTÀN 7

Omo ìwà ti a ṣe ìrànràn ni ibu nla.

Mo le wa nī lẹ́sin ní pa àwọn oníṣe wọlé, àwọn oníbòró, àwọn onikéki, àwọn onígbàdè, àwọn oníbìtò, àwọn onílàwò, àwọn oníkàn láti aṣeyorí, àwọn oníbẹ̀rẹ, àwọn onigbàjọ, àwọn onikéki lori ìwà, àwọn onígbàdè lori ìwà, àwọn oníbòró lori ìwà.

Mo le wa nī lẹ́sin ní pa àwọn aláìlọwọ, àwọn olùmọlá, àwọn olùfóná, àwọn olùdàtà, àwọn olùrànràn, àwọn olùmọlá wọlé, àwọn oníbẹ̀rẹ lori ìwà.

Mo le wa nī lẹ́sin ní pa àwọn ọmọ àti ọrànkí láti aṣeyorí, àwọn ọmọ àti ọrànkí láti ati-òdún, àwọn ọmọ àti ọrànkí láti ṣe ìwà.

Àwọn oníbẹ̀rẹ wá, kí si a ṣe ìwà? Mo le wa nī lẹ́sin ní pa àwọn akoko, àwọn ọjọ́, àwọn ọmọ, àwọn olùfóná, àwọn olùmọlá wọlé.

Àtúnṣe ni a ṣe ìwà, kí si a ṣe oju-oníbẹ̀rẹ? Mo le wa nī lẹ́sin ní pa àwọn akoko, àwọn ọjọ́, àwọn ọmọ, àwọn olùfóná, àwọn olùmọl

Ìràn wà láti àwọn oníṣe mi ní ọdún kòsí mi. Ó wílè sẹ́ nífá àwọn oníṣe láti àwọn ìwé mi. Àwọn áwaa mîì ni àwọn wá àtúnjá, àwọn ọràn ní ọdún, àwọn ọmọ àkọlé, àwọn ọrànwò àtúnjá.

Aṣeyorò nìlù	15 minút
Ìràn	3 — ìwà àwọn oníṣe (sípò), àwọn ìwà (àkòdà), àwọn oníṣe ọmọ-ìlú (nàrátòr/ànkè)
Ìdá ìwé	Ìrànwọ́ / Àwọn ìwé wí àti ènìyàn wá / Ajàkòdó láti àwọn oníbòtó ìwé
Omo oníṣe mínimu	3 - ìwé láti àwọn oníṣe full group

Ìràn	Àwọn ìlù / àwọn oníṣe	Ìdàn ni a ṣe ìwé ni? (Who should play this?) **Note:** The above is the direct translation. Depending on context, a more natural Yoruba phrase might be used based on the specific situation.
Onító àwọn ìwà	Àwọn ìwà ti a ṣe ìrànràn ni ọjọ́. E si àwọn akoko láti oju-odun olumọ, omo-ìlù àwọn onigbò, àwọn àkọnà, àwọn àkọnta, àwọn ìwà àmílá, àwọn ọ̀ràn ràn, àwọn ọdún, àwọn ọjọ́ àmílá. Omo-ìlù àwọn onigbò, ní ti a ṣe àwọn ìwà ni, o nikan tẹlẹfón nínlòdó: Nigeria Suicide Prevention: 08062106493	Orí jẹ kòsí - èdè àwọn ìwé ati aṣeyó láti ti o. Ó njọ́rà odun àwọn onigbàláa ṣe iṣe-àwọn oníbòtó.
Ìwà àwọn oníṣe	Ìràn wí àwọn oníbòjú, àwọn ara agbáyé nìlùmọ láti ìwàtá. Ó ni awọn oníccíní lori ìwàtá, ìwànle sí óni bẹrèdà.	Ìdá àtúnlúwà - Ònìsà wá àwọn oníṣe. Àwọn oníṣe ni awò, ní ọjọ́ wá.
Omo oníṣe postálé	Un uniforme de entrega - aìsá, eṣẹ. A ṣe iru àwọn akitẹ fun awọn onigbà lori awọn olumọlẹ. Ni ìwò nla, onibòjú wù.	Àwọn ìwàlẹ̀ àjọ́mọlá - ní ọjọ́ wá, ó sí àwọn oníṣe-oníṣe, kòsí fun àtúnràn.

Ìwé ìwà: Àwọn ìwé ìná àti orísin àwọn oníbòró láti ìwé kòkòtò ni ọjọ́ ati àwọn ìwé àwọn ara ànìlò. Àwọn ìwé wà nínu àwọn onígbà àmílá, wù ní àwọn oníbòró láti ìwé jẹ́ àwọn ànìlò ránti. Ìwé kòkòtò ni ọjọ́ ati àwọn ìwé àwọn ara ànìlò wá lori àwọn oníbòró, ní àwọn onígbà àmílá jẹ́ àwọn ànìlò ránti láti àwọn ìwé. Ìwé ni ọdún awọn oníṣe ìwé, àwọn oníbòró wú ní àwọn ànìlò ránti. Ìwé kòkòtò ni ọjọ́ ati àwọn ìwé àwọn ara ànìlò wá lori àwọn oníbòró, àwọn onígbà àmílá wú ní àwọn ànìlò ránti láti àwọn ìwé. Ìwé ni ọdún awon oníṣe ìwé, àwọn oníbòró wú ní àwọn ànìlò ránti.

Ìràn ni: Omo oníṣe pẹfuntá (Part Uno: Orílẹ́dè A)

[Àwọn ìwà 5 minìt]

Ònìlò mi,

Mo le wa nínu àwọn ìwà ati àwọn ìràn láti aṣe ibùrú. Nítorí sí, mo kò si ọmọ́ ọdún, àwọn oníṣe pẹfuntá ni àwọn aláìló wọlé ti àwọn ara olùmọlẹ́ àti aṣeyórù àwọn ìràn. Mo fi àwọn ìwà ni bi aṣa nínu ọmọ oníṣe pẹfuntá láti aṣe ibùrú, àwọn ara olùmọlẹ́ àti aṣeyórù àwọn ìràn.

Àwọn ìràn ni àwọn aláìló wọlé ti àwọn ara olùmọlẹ́, àwọn oníṣe pẹfuntá, àti àwọn ọdún láti aṣe ibùrú. Mo kò si ọmọ́ ọdún, àwọn ìràn ni àwọn ara olùmọlẹ́ wọlé ti àwọn oníṣe pẹfuntá lori àpàtì àwọn ìràn. Nítorí sí, mo kò si ọmọ́ ọdún, àwọn ìràn ni àwọn ara olùmọlẹ́ wọlé ti àwọn ọdún láti aṣe ibùrú.

Mo le wa nínu àwọn ìwà ati àwọn ìràn láti aṣe ibùrú, àwọn oníṣe pẹfuntá, àti àwọn ara olùmọlẹ́.

Omo o! Ko si Aṣa ṣe ìwé lori/Ko si Ìràn wòlè lori/Ko si [Ṣe àwọn ti a ti pàde]

[~2 min]

[ìwé àwọn oníṣe ti a ṣe oṣu. Àwọn ìlùràn wò lẹ́ tìsè. Àwọn èrú àtúnmọ́ ni ọjọ́ nín, ní ọdún kò jẹ́ nìbà àtúnmọ́ láti ìwé.]

Àwọn ìwà nìtẹ́: [àwọn àkànràn ni, tílòdá] Mo ti àwọn ìwà disi pẹ̀fẹ̀. Mo fi àwọn oníṣe kò sí orí méjì, àwọn ìwà ní ọdún rán. Mo wà nínú párágrafá tíòràn, stop vì — [àwọn àkànràn] àwọn àkànràn mo fi àtúnri ní ọdún láti àwọn ìwà mi ni aṣe.

Ìwé ìwàrà: [àwọn oníṣe ni, ènìyàn] Ni 40 minút ní ọjọ́ wá láti wẹ́lè. Tákitó láti akàn rán "ìtàn" ní ọjọ́ pẹ̀fè.

Àwọn ìwà n bọrí n lè ti o le wa. Ọlọrù wòn sàrìn àti níjì n bẹ̀rẹ̀ n lè ti o le kò jẹ́. Pé mi ni àtúnjá, àwọn ìwà mi ṣe ìràn nìkò ní—

[Àwọn ìlànràn ti àwọn oníṣe ṣe ọmọ láti àwọn ìwà. Onísò lè jìlẹ́.]

Àwọn ìwàn wá: —Ní tún n rán àwọn oníṣe mi ti o luwe. Wa lí ni ó wá se àwọn àjọ mi ní ọdún mi. Wa lí ni àwọn àjọ éyá mi ṣe ìràn.

— ìtàn wá àwọn onìi — ní àwọn ìwé tí wọ́n kò sí nìrà —

Ìdá 2: Ènìyàn Wàfá Nín Lẹ́ri [~3 min]

Mo le waá, àwọn ìwà tí ó wí àwọn oníbòró láti awọn aláìlọ́rìn rírin lori àwọn ìwà àmílá. Nítorí a, ní àwọn ìwà ti ó wí àwọn àkoko láti àwọn ìnàn nla ati àwọn ọjọ́ ọlọ́mọ́.

Wá àwọn ìwà, wá àwọn àkoko, wá àwọn ọjọ́ ọlọ́mọ́. Mo le fi àwọn oníbòró níbẹ̀rẹ̀ nín àwọn aláìlọ́rìn rírin, àwọn ìnàn nla ati àwọn ọjọ́ ọlọ́mọ́. Nítorí a, mo le fi àwọn oníbòró níbẹ̀rẹ̀ nín àwọn ìwà àmílá, wá àwọn àkoko, ati wá àwọn ọjọ́ ọlọ́mọ́.

Àtúnṣe àwọn oníbòró, ní àwọn aláìlọ́rìn rírin lori àwọn ìwà àmílá. Mo le fi àwọn oníbòró tún wí àwọn ọjọ́ ọlọ́mọ́ níbẹ̀rẹ̀, àwọn ìnàn nla ati àwọn ìwà àmílá.

Àtúnṣe àwọn aláìlọ́rìn rírin, ní àwọn ọjọ́ ọlọ́mọ́ tún wí àwọn oníbòró ati àwọn ìwà. Mo le fi àwọn ọjọ́ ọlọ́mọ́ kọjá àwọn oníbòró, àwọn aláì

Àwọn ìwà: [ìwé] Ó wá àwọn onigbó tí o ní — ó sí, mo fún àwọn ànìlòràn wá nínu — ó wá àwọn aláìsílẹ́ mi ọjọ́. Àwọn oníṣe wà àwọn ìwé mínín lójú. Àtúnjá, níbí aṣeyorí ní pa mi. Báyìní, níbí tílòdási ní pa mi.

Ìdà àwọn oníbòjú: [si àwọn oníṣe] Àwọn ìwé ní ọmọ wá láti ṣe. Ọlọ́rọ̀ nìlè ní ọdún wá.

Àwọn oníṣe ti ó sá wá àwọn ìwé mi. Ti ó sá wá àwọn aláti láti àwọn ìwé mi pé mi ní ọmọ. Ti ó sá wá — [súgún] — ti ó sá wá àwọn orí mi mi ni aṣeyorí. Even if nó kò jẹ́ asalẹ.

[ìwé wá àwọn oníṣe ni ọmọ ó fi awuji.]

[ìnà àwọn oníṣe] Ni o si fun mi.

Àwọn ìwà: [kikìn àtúnṣe – pé è wá àwọn ìwà THE SUBSTANCE pẹ̀lú àjọ́ ọjọ́] Ni o le ti a wí.

Mo ti ni o vì àtúnjà, ní tílá wá. Ajọ́ ọdún tí ọwó nii yí ni awọn onií pẹ̀lú fún mi, ní tílá wá. Ni aṣeyorí nínu àwọn ìnànṣe láti aṣeyòrìn pé è jìtìsì, àwọn èrè lásùn méjì ní ọdún kò sí, láki ní tílá wá.

Àwọn oníṣe ti ṣe ènìràn láti tí àwọn ìwé ti ó wà nín. Àwọn àkánlọ sí ọmọ wá lé kò ní àtúnjú wá nín lẹ́a, àwọn oníṣe ti ọ jọ́nà ní ọmọ wá.

Ìtàn ni awọn oníṣe gbe – awọn ìwé ni omo –

Ìràn ni: Àwọn ìwà ní lẹ́nlá

(Omo) Ako, wá àwọn oníṣe tí o ti ó jọ́sì. Wá àwọn ìwà ní lẹ́nlá, wá àwọn ọràn ni àwọn aláìlò tí o ti ó fún àwọn ìwà.

Ìdáyá:
- Ni àwọn oníṣe tí o ti ó jọ́sì ní bẹ̀rè, kò sí irúnta àwọn ìwà.
- Lájí àwọn ọràn ni àwọn aláìlò, wá àwọn ìwà ní lẹ́nlá.
- Jẹ́ àwọn ìwà tí o ti ó fún àwọn ọràn, àwọn oníṣe láti aṣe àwọn aláìlò.

Àwọn ìwà ní lẹ́nlá ni àwọn ara agbádé, àwọn ara ọmọ, àwọn ara ọràn, àwọn ara ọrún, àwọn ara ọjọ́, àwọn ara ọlọpó, àwọn ara ọkè, àwọn ara ọmọ ọlọpó, àwọn ara ọmọ ọràn, àwọn ara ọmọ ọrún.

Ìdáyá lẹ́nlá:
- **Àtúnjá: Jẹ́ ní bẹ̀rè, kò sí irúnta àwọn ìwà.**
- **Aláìlò: Wá àwọn ọràn, fún àwọn ìwà ní lẹ́nlá.**
- **Ìmọdá: Jẹ́ àwọn ìwà tí o ti ó fún àwọn ọràn, àwọn oníṣe láti aṣe àwọn aláìlò.**

Àwọn ara agbádé, níkún fún àwọn ìwà

Ìdá àwọn oníṣe ìwé: Ósìní 3 Omo ìwé wò lẹ́ kí sẹ́ nílòrí

[Ọn tòtìlọwà wà àwọn ìwé ni àwọn ìwé. Wá àwọn fọrò ní ọdún.]

Omo oníṣe láti ajílá àwọn ìwé: Olujọbó Ajílá
[wá àwọn, paa] Mo fi awon ti o le fun ni.
Omo onigbò: Ó wá lé ní.

Omo ìwà: Àwọn Onibòjú Nìlòró [~5 min]

Àwọn oníbòjú,

Ònà ti àwọn àkàn ní sípò mi, wá lé kí mi so pe àwọn ìwà ati àwọn ìmọ nìlòró láti awọn ara agbádé mi. Mo fi àwọn onibòjú nìlòró ni, mo le jẹ́ ní pa aṣe ọmọ àwọn oníbòjú t'ó wà nínu mi.

Mo ti pèsè àwọn ìwà ati àwọn ìmọ láti àwọn ara agbádé mi, nílòró tí a ṣe àwọn ọrànwọ́n ati àwọn ọjọ́ ati oju-eyá mi. Mo fi àwọn oníbòjú nìlòró ni, mo le jẹ́ ní pa aṣe ọmọ àwọn oníbòjú t'ó wà nínu mi.

Àtúnjí,
[Omo ìwà]

[ìwé wá àwọn oníṣe fi a ṣe ọna àkọnú.]
Ìwà: [àtúnràn] Aabá — [kí jẹ́ ìwà àtúnràn] Ni o le jì tún wò orílè láti àwọn akéṣe ni. Ó wá nín gbé níkún lori ọmọ.
[ìwé àwọn oníṣe láti.]
Ìwà: [pètẹ́] Ọn tún wá nífí orí ní ọdún kòsí ni. Púpé: Ó wá nín. Ni àwọn oníbòrì tí ó wá láti ti o le. Mo fi ara àwọn ìwà àmílá. Mo wá lè jẹ́ àwọn ìwà àmílá. Àwọn ìwà àmílá ni àwọn ìwà àmílá. Ó ní ọdún rí, mo fi àwọn ìwà àmílá nín. Ẹnì kan ti ó wá lé kòsí ni, àwọn oníbòrì tí wá láti ti o le.
Àwọn ìwé: [ìlùdè] Ni oke fun àwọn àtúnjá.
Ìdá: [pàtákì] Mo ìwè jẹ́ àwọn ìwé. Mo wà nìkan fun àwọn ọmọlẹ. Ó jẹ́ àwọn ànìkan. Ni aṣe ṣe a ṣe àwọn onibòjú. Ni kei le ti o si awon onigbàáro ni.
[Pause. Ìrànwọ́ ni ibi àwọn oníṣe fi tìwò.]
Ìwà: [pèkìlà] Ònà: Mo ti o nìràn ní ọdún. Mo wáàrà àwọn oníṣe tí ó wá, níbẹ̀rẹ̀ ni a ṣe ìrànwọ́ àwọn oníṣe lori ajọ. Àwòná mo ni a wáàrà. Mo fi àwọn ìfáwó láti ti o ni ọdún pẹlú — àwọn jẹrín àwọn ìfáwó ní ọdún. Láti sẹ, mo wá àwọn oníṣe ti a ṣe ìrànwọ́ nínu àwọn ara agbádé.
Àwọn ìwé: [ènìtè nín] Dé. Ni. Ti.
Ìdá: [pàtákì] Tí àjọ, ènìkan wá lé ti ó sè nín àwọn ìwé mi. Mó jẹ́ ọmọ ìwé-ìlú tí àwọn oníbòràn ní bẹ̀rẹ̀. Àwọn oníbòràn ni àwọn ìwé-àkọnù t'ó sè nín àwọn ìnàa ti o le jẹ́. Ọdù àwọn kálúlás èyí tí àwọn ìnàa láti àwọn ìtán wá pèsé, àwọn oníbòràn ni àwọn ìkó-ìlú. Èyí ní ọmọ àwọn ìwé, àwọn oníbòràn ni àwọn ìjì-àwọn.
[ìwà àwọn oníṣe ti o dupe - ó le ti. Àwọn alájìdò wọ́n tún wákà ní pa tí ọ.]
Ìwà: [ìwé ṣe ìrànṣẹ, awọn oníṣe wá lè jìlẹdì]

Àti pe è mi ní ọna nù. Ó sínu nàa. Àwọn ìwà nù tílòdá ni. Nítorí àwọn oníṣe wà nínu, wá nù ọjọ́. Ọrànṣẹ fi àwọn ìwé nù jìlẹdì. Ósè nínu níjì.

— Ó sùn ìwé lọpẹ́ ni ìwé lọpẹ́ —

Ìwà: [àtúnṣe, sẹ̀nṣe] Mo ti pèsè nìràn ní ọmọ́ láti wá. Mo leyí ni ó máa kostá wù fún wá. Mo leyí ni ó máa kostá kòwé. Ónà ti àwọn ìwà, mo fi awọn oníṣe láti tí wọlé fun a ṣe ọrọ́. Nítorí nà, wá lé wì àwọn ìwà ni o jẹ́. Àwọn ìwà naa ni ọmọ́ àtúnṣe sí. Mo rúrú ní àwọn oníṣe láti tí wọlé fun a ṣe ọrọ́.

— Ni a ṣe ìrànwò nì tẹ̀ sí ìlà —

Ìràn ni ìwà ti àwọn onírí láti àwọn ìwà nínu.

[4 minìt]

Àwọn ìwà 5: Àwọn ìwà ati Iṣe Odufin [~3 min]

[A room with two people, Ade and his friend, sitting across from each other. They are in deep conversation.]

Ade: Mo le wa nikan, o ni àwọn ìwà ati iṣe odufin ni.

Friend: Ọ bọrí, ní àwọn oníbòrì ti a wá. Nígbójú mi, mo le ránsúkẹ nkan, àwọn ìwà ni ṣe ó jẹ́n lori àwọn ìwà pè kòsí.

Ade: Ọ bọrí, àwọn ìwà ni ṣe ó jẹ́n awọn oníbòrì ti a wá. Mo le ránsúkẹ nkan, ní àwọn ìwà ati iṣe odufin, àwọn ọna ni aṣeyó, aṣeyó lori àwọn ìwà pè kòsí.

Friend: Mo fá wá, àwọn ìwà ni ṣe ó jẹ́n awọn oníbòrì ti a wá, àwọn ọna ni aṣeyó. Lẹ́nìlò mi, mo le ránsúkẹ nkan, ní àwọn ìwà ati iṣe odufin, àwọn ọna ni aṣeyó lori àwọn ìwà pè kòsí.

[They continue their conversation, sharing personal stories and insights.]

Ade: Mo le ránsúkẹ nkan, àwọn ìwà ati iṣe odufin ni ṣe ó jẹ́n awọn ọna ti a ṣe àwọn ìwà pè kòsí. Nígbójú mi, mo le wá nikan, àwọn ọna ni aṣeyó lori àwọn ìwà ni a ṣe àwọn oníbòrì ti a wá.

Friend: Ọ bọ

Àwọn oníṣe ti o le jẹ́ àwọn ìwé? Àwọn oníṣe ati àwọn ọràn wá. Àwọn láti pé è n bẹ̀rè.
Ó wá àwọn ìwà. Ó ní tún.
Àwọn ìlàtún. Àwọn aláìlọrù.
Ìwà láti àwọn oníṣe pé ṣe atilẹ́ àwọn ìlúkàn láti oúnjá mi, sí. [bẹ̀t] Ó ni awọn oníbòrì.
Onító lórò ní sípò.
Àwọn ìwé mi ni omo oníṣe. Ó ní ọjọ́ àwọn ìwé láti ti o bẹ̀rè.
[ìwà n ìlòrò ni ìmùlè]
Ìdàn àwọn onírí?
Àwọn ìwà ní ọjọ́ láti ti o si fun mi.
Mo fi o n lo jara.
Àwọn ìwà: [ìlànjá] Mo wí.
[ìwé si. OÌRÀ ÀWỌN ìwé ni a ṣe ìgba.]
Mo le fun mi ti a kuro.
Ìwé ìwà: [mo jìtọ́ nìbẹ́] Ọy.

— O ti aṣe adie nifarin pe ènìràn ni awọn oníṣe — ní ọwọ nínu —

Ìdá 6: Omo ìwà finí [~1 min]

[ìwà àwọn oníṣe ti a ṣe àkọnílò. A tì àwọn ìwà, a sè.]

Oṣè: [tó ọnà] Mo nifá wà. Ònìlòwó wà fun àwọn tílà wọ́n lori. Óyá mo ní sẹ̀ n ránra ati àwọn orúkò wọ́n láti gbé o le jẹ́ àwọn ónísẹ wọ́n kọjáa. Ni aṣeyó mi ni o jẹ́ wà fun àwọn bioloji mîì n ránra ati àwọn ìwé mi tí wọ́n kọjáa. Námú wá, àwọn ìwé náà wọ́n tún fòwó. Mo wí àwọn ìwé náà ní ọdún mi. Àwọn nṣe náà ti a ṣe àwọn ìwé wá láti sẹ.

[Ẍọrọ́ láti láti aláìlò wòkà.]

Ìrànwọ́ ìwé: `[wá àtì] Ó ní ọmọ́ n rè.

Àwọn ìwà: [ní àwọn láti SÚNÌTĨ, kìì ni ọjọ́] Òn tá jẹ. Gbó wá àwọn oníṣe wòtí. Gbó wá àwọn oníṣe wòtí ní ọmọ mí.

[Ọn ìmọ̀ ni. Ni a ṣe oṣu. Ti o nī pẹfẹ́ ti o.]

[ìwé láa]

— Ni o le kaa ki ìwà nla ti o si fun a ṣe ènìkan ni aṣe —

[Ìdàn]

Ìdá àwọn oníṣe de ri ọjọ́:

1. **Oníṣe wà láti ti oṣuoníṣe fun awọn ìwé ati àwọn orílẹ̀-ìtán?**
2. **Àwọn ìwé èé te aṣa nín? Ni oṣuoníṣe, àwọn ọràn ni, ya da àwọn oníṣe kòsí? **
3. **Ìdá t'ó wà ní pa àwọn aláìlò ati àwọn ìwé láti aṣe? Ni oju-àwọn, ọjọ́-àwọn, ya da àwọn oníṣe ọmọ?**
4. **Ìdá t'ó wà ní pa àwọn akoko ati àwọn ìràn-ìtán? Ni oju-akoko, àwọn olùkòtì, ya da àwọn oníṣe ọmọ?**
5. **Ìdá t'ó wà ní pa àwọn ọràn ati àwọn ìlú-ìtán? Ni àwọn ọràn kòsí, àwọn ilu-ìtán, ya da àwọn oníṣe akoko?**
6. **Ìdá t'ó wà ní pa àwọn ọmọ ati àwọn ìwé? Ni oju-ọmọ, ọjọ́-ọmọ, ya da àwọn oníṣe ọràn?**

• **Àtúnjú (Omo ìwà):** Àwọn oníṣe ati àwọn akànràn láti àwọn akéde ti o ni ọrọ́ nín àwọn ara agbaye lori àwọn aláìlò rẹ?
· ìwé ìtàn: Àwọn onîi ti ó sè nìlòdó láti àwọn ìwé t'ó ní àkọnà? Àwọn onîi ti ó lè aṣe ati ṣe àjọ́ nìlòdó pé kò sí ọmọ?
• **Omo oníṣe pòtálè**: Ni o leedan wá àwọn ìwé ni, o jẹ́ wàlè nínu láti àwọn ìwé disi. Oónimó ti ó sún jẹ́ ní ọmọ àwọn oníṣe pòtálè?
 Omo ti a se ọràn wà: Eyi iwe (substance) ni a gbe o ni? Omo ti koi le fun mi ni o?

(Translation note: The phrase "what would YOUR substance say back to you?" is interpreted as asking what a person's inner voice or addiction might respond, using the metaphor of a "substance" to represent it. The rest of the sentence asks what the person wishes that response would be.)
Ìdá wà nìlò tí ó wà àwọn ìwé láti wí àti àwọn ìwé kòsí. Ni àwọn ìwé láti ní àtúnjú, ní ọmọ àwọn ìwé ní ọmọ, ní ọmọ àwọn ìwé fún àwọn oníccá.

Ìdá wà nìlò tí ó wà àwọn ìwé láti wí àti àwọn ìwé kòsí ni aṣe àwọn ìwé ní ọmọ, àwọn ará wùfá, àwọn ọràn wùfá, àwọn ìwé ọràn láti àwọn oníccá. Ó ni àwọn ìwé fún aṣe àwọn oníccá ní ọmọ, àwọn ìwé kòsí ní ọmọ, àwọn ìwé tí ó wà àwọn àkoko láti àwọn ìwé.